

The Position of Human Rights in the Functioning of the European Union's Foreign Policy (in Relation with Iran and Israel)

Seyed Abbas Hashemi

Ph.D. in Federal Studies, Assistant Professor, Imam Khomeini International University,
Hashemi@soc.ikiu.ac.ir.

Ali Navazeni*

Ph.D. Isfahan University, Lecturer at Imam Khomeini International University,
Navazeni_ali@yahoo.com.

Abstract

Objective: The purpose of this article is to make a comparative study of the determinability of the human rights component in the practical orientations of the European Union's foreign policy towards Iran and Israel.

Method: This research is based on a descriptive-analytical method and relies on the documents of institutions accepted by the European Union to achieve the objectives of the research.

Results: Research findings show that despite the claim of European Union on defending human rights, the declared policies and the taken actions are conflicting. European Union uses the category of human rights as a tool to achieve political goals in relation to Iran; But, in connection with Israel and despite the multitude of human rights resolutions issued by international institutions against Israel, economic interests, security, development and technology have always been important, and human rights have been destroyed in practice.

Conclusion: One of the determining components in the external relations of the European Union, according to its declared policies, is the protection of human rights. Following the establishment of the Commission and then the United Nations Human Rights Council, the European Union declared its support for these international human rights bodies and considered the decisions of these bodies as a criterion for the direction of its foreign policy. However, the Union's material, ideological, and strategic interests prevents it from taking tough practical positions toward Israel, despite numerous human rights resolutions, and putting pressure on Iran in return.

Keywords: Human Rights, European Union, Declaration Policies, Implementing Policies, Iran, Israel.

Article type: Research

---

* Received on 19 February, 2022   Accepted on 17 September, 2022

Cite this article: Hashemi & Navazeni (2022) The Position of Human Rights in the Functioning of the European Union's Foreign Policy (in Relation with Iran and Israel), Summer 2022, Vol.11, NO.2, 25-54.

DOI: 10.30479/psiw.2022.16929.3088

© The Author(s).

Publisher: Imam Khomeini International University.

Corresponding Author: Ali Navazeni

E-mail: Navazeni_ali@yahoo.com

جایگاه حقوق بشر در عملکرد سیاست خارجی اتحادیه اروپایی (در قبال ایران و اسرائیل)

سید عباس هاشمی

استادیار گروه علوم سیاسی، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)، قزوین، ایران. Hashemi@soc.ikiu.ac.ir

علی نوازنی*

دکتری جامعه‌شناسی سیاسی، مدرس دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)، قزوین، ایران. Navazeni_ali@yahoo.com

چکیده

هدف: بررسی تطبیقی میزان تعیین‌کنندگی مؤلفه حقوق بشر، در جهت‌گیری‌های عملی سیاست خارجی اتحادیه اروپایی در قبال ایران و اسرائیل، هدف اصلی این پژوهش است.

روش‌شناسی: این پژوهش، بر اساس روش توصیفی - تحلیلی و با اتکا به اسناد نهادهای مورد پذیرش اتحادیه اروپایی، در پی دستیابی به اهداف پژوهش برآمده است.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که اتحادیه اروپایی، با وجود داعیه‌داری دفاع از حقوق بشر، میان سیاست‌های اعلامی و اعمالی خویش دچار تعارض و تضاد می‌باشد و اتحادیه اروپایی در ارتباط با ایران، از مقوله حقوق بشر به مثابه ابزاری جهت دستیابی به مقاصد سیاسی استفاده می‌نماید و در ارتباط با اسرائیل، با وجود کثرت قطعنامه‌های حقوق بشری صادره توسط نهادهای بین‌المللی علیه اسرائیل، همواره منافع اقتصادی، امنیتی و توسعه فناوری، اهمیت داشته و حقوق بشر در عمل به محاق رفته است.

نتیجه‌گیری: یکی از مؤلفه‌های تعیین‌کننده در روابط خارجی اتحادیه اروپایی، بر اساس سیاست‌های اعلامی آن، پاسداشت حقوق بشر است. در پی تأسیس کمیسیون و سپس شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد، اتحادیه اروپایی، حمایت رسمی و قاطع خود از این نهادهای حقوق بشری بین‌المللی را اعلام نمود و مصوبات آن را معیار جهت‌گیری سیاست خارجی خود دانست. با این حال، منافع مادی، ایدئولوژیک و راهبردی این اتحادیه در قبال اسرائیل، مانع از آن می‌شود که علی‌رغم قطعنامه‌های متعدد حقوق بشری، مواضع عملی سختی در قبال این کشور اتخاذ نماید و در مقابل، در مقام اعمال فشار بر ایران برآید.

واژگان کلیدی: حقوق بشر، اتحادیه اروپایی، سیاست‌های اعلامی، سیاست‌های عملی، ایران، اسرائیل.

نوع مقاله: پژوهشی

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۱۱/۳۰ تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۱/۶/۲۶
استناد: هاشمی و نوازنی (۱۴۰۱)، جایگاه حقوق بشر در عملکرد سیاست خارجی اتحادیه اروپایی (در قبال ایران و اسرائیل)،

تابستان ۱۴۰۱، دوره ۱۱، شماره ۲، پیاپی ۴۲: ۲۵-۵۴

ناشر: دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره) حق مؤلف ©

مقدمه

اتحادیه اروپایی، نخستین و بزرگترین اتحادیه فراملی به شمار می‌آید که در رویکردی نوکارکردگرایانه با هدف ایجاد وحدت در نظر و عمل میان اعضای این اتحادیه، در سال ۱۹۵۲ در قالب «جامعه ذغال سنگ و فولاد اروپا» و به مرور با ایجاد بازار مشترک اروپایی و سپس امضای پیمان ماستریخت پدید آمد. این اتحادیه، با هدف افزایش همکاری‌های بین دولتی در امور مالی و اقتصادی، ایجاد سیاست خارجی و امنیتی مشترک و همکاری در امور قضایی و داخلی کشورهای عضو، ایجاد شده و هم‌اکنون دارای ۲۸ عضو می‌باشد.

همچنین می‌توان عنوان داشت که اتحادیه اروپایی بر اساس معاهده قانون اساسی؛ شورای اروپا، شورای وزیران، مسئول سیاست خارجی اتحادیه و سرویس اقدام خارجی اروپایی، کمیسیون اروپا را ایجاد نموده که هرکدام بخشی از وظایف در حوزه مشورت، طراحی، تصمیم‌سازی و اجرای خطوط راهبردی مرتبط با سیاست خارجی و امنیت مشترک این اتحادیه را در قالب سیاست‌های اعلامی برعهده دارند. سیاست‌های اعلامی اتحادیه، منبث از مؤلفه‌هایی همچون مبارزه با تروریسم، دموکراسی، حقوق بشر، صلح و امنیت، خلع سلاح، پناهندگان، محیط زیست و مبارزه با استعمار می‌باشد که در این مقاله، حقوق بشر به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های کلیدی سیاست خارجی اتحادیه اروپایی مورد توجه قرار گرفته است؛ چراکه در ماده ۲۱ پیمان اتحادیه اروپایی در زمینه پیگیری حقوق بشر در سیاست خارجی این اتحادیه آمده است: عملکرد اتحادیه در صحنه بین‌المللی با اصولی که الهام‌بخش ایجاد، پیشرفت و توسعه آن بوده و می‌خواهد در سراسر دنیا گسترش یابد، هدایت می‌شود (اصولی همچون): دموکراسی، قوانین حقوقی، جهان‌شمولی و شخصی بودن حقوق بشر و آزادی زیربنایی، احترام به شأن انسانی، اصول برابری و همبستگی و احترام به اصول منشور ملل متحد و حقوق بین‌المللی.

براین اساس، بررسی تطبیقی میزان تعیین‌کنندگی مؤلفه حقوق بشر در جهت‌گیری‌های عملی سیاست خارجی اتحادیه اروپایی در قبال ایران و اسرائیل، هدف اصلی این پژوهش است. با هدف تحقق این امر، از روش کیفی و متکی بر توصیف و تحلیل عملکرد اتحادیه اروپایی بهره‌مند شده و برای جمع‌آوری اطلاعات، از روش کتابخانه‌ای و اسنادی استفاده نمودیم.

مروری بر ادبیات و پیشینه تحقیق

مرور منابعی چند پیرامون موضوع مقاله حاضر، موجب روشن شدن بهتر مسئله پژوهش و آشنایی با دیدگاه‌ها و همچنین نارسایی‌های مربوط به مسئله پژوهش می‌شود؛ به‌علاوه تفاوت پژوهش حاضر با مطالعات پیشین نیز روشن خواهد شد.

ناصریخت (۱۴۰۰) در مقاله «بررسی جهانی شدن و تأثیر بحران‌های محیط زیستی بر حقوق بشر»، عنوان می‌دارد که در جهان کنونی، معضلات زیست‌محیطی در قالب مفاهیم حقوق بشری

توسط کشورها مطرح می‌شود و هر نوع آسیب و تخریب به محیط زیست محیطی، از قواعد حقوق بشری به‌شمار می‌آید که لازمه آن برخورد با خاطیان است.

بریسکمن (۱۳۹۹)، در مقاله «ایجاد تفاهماتی برای صلح، عدالت و حقوق بشر» عنوان می‌دارد که اعلامیه حقوق بشر باید مورد نقد و داوری منصفانه قرار گیرد و در چارچوب گفتگوهای انتقادی و بررسی ریشه‌های تاریخی حقوق بشر و دخیل کردن سنت‌های فرهنگی و مذهبی جوامع در آن، میان نظریات حقوق بشر و حوزه عمل هماهنگی ایجاد نمود.

سفاری‌نیا (۱۳۹۸) در مقاله «نظام حقوق بشر اتحادیه اروپایی در تعاملات فراملی؛ از نظر تا عمل» بیان می‌دارد که اتحادیه اروپایی، اعتقاد راسخ به مقوله حقوق بشر دارد و از حقوق بشر نه به‌عنوان یک ابزار صرفاً سیاسی، بلکه به‌عنوان الزامی حقوقی در تعاملات فراملی خویش استفاده می‌نماید.

ثمودی پیلرود (۱۳۹۸) در مقاله «جایگاه حقوق بشر در سیاست خارجی اتحادیه اروپایی در قبال ج.ا.ایران»، عنوان می‌دارد که حقوق بشر، یکی از موارد اختلافی ایران و بروکسل می‌باشد و اتحادیه اروپایی با توجه به رویکرد هنجاری خود، به‌دنبال ارتقای سطح حقوق بشر و دموکراسی در ایران است؛ اگرچه در مقاطع مختلف همواره موضوع امنیت بر حقوق بشر اولویت داده شده است.

آذری و طباطبائی (۱۳۹۶) در مقاله «چالش‌های نظام حقوقی ایران در الحاق به معاهدات حقوق بشری از دیدگاه حقوق بین‌الملل»، با استناد به اسناد و مدارک بدست آمده از سازمان‌های حقوق بشری، عنوان می‌دارند که پذیرش حق شرط، جهت عضویت کشورها در سازمان‌های حقوق بشری، راه‌حل خروج از چالش‌های حقوق بشری و مشارکت حداکثری کشورها در تعاملات بین‌المللی مبتنی بر فرهنگ بومی کشورها و افزایش قابلیت انطباق این اسناد با حقوق داخلی کشورها است.

بررسی منابع موجود در ارتباط با موضوع پژوهش، حاکی از آن است که نویسندگان مختلفی در زمینه حقوق بشر قلم‌نگاری نموده‌اند و این امکان برای نویسندگان وجود دارد که از منابع موجود در طراحی و تدوین موضوع پژوهش بهره‌مند شوند. با این وجود، نقطه تمایز این اثر با آثار پیشین را می‌توان در برخورداری از رویکردی مقایسه‌ای در خصوص عملکرد حقوق بشر در سیاست خارجی اتحادیه اروپایی در قبال ایران و اسرائیل عنوان داشت که کمتر اثری به این موضوع پرداخته است.

چارچوب نظری: واقع‌گرایی

واقع‌گرایی، یکی از ابرنظریات حوزه روابط بین‌الملل به‌شمار می‌آید که با اتکا به مفروض جهان‌آناشی به‌معنای فقدان حاکمیت واحد در جهان، دولت را مهم‌ترین بازیگر عرصه نظام بین‌الملل به‌شمار می‌آورد و مکتبی فکری است که روابط بین‌المللی را بر حسب قدرت توضیح

می‌دهد. ترکیب دو مفهوم دولت و قدرت، بیانگر نقش بازیگر و ابزار دستیابی به منافع ملی می‌باشد. در این راستا، هانس. جی. مورگنتا، اصول شش‌گانه‌ای را طرح می‌نماید که به‌طور مختصر عبارتند از: ۱. سیاست از قوانین عینی مبتنی بر طبیعت انسانی تبعیت می‌کند و این قوانین لایتغیر می‌باشند. ۲. مهم‌ترین قاعده رفتاری دولت‌ها، کسب قدرت و تأمین منافع ملی می‌باشد. ۳. اصلی‌ترین هدف دولت ملی، تلاش برای حفظ خود و بقا است. ۴. اصول اخلاقی را باید از صافی شرایط خاص زمانی و مکانی عبور داد. اخلاق فردی با اخلاق دولتی متفاوت است. ۵. رئالیسم سیاسی، از شناسایی خواسته‌های اخلاقی یک ملت خاص با قوانین اخلاقی حاکم بر جهان امتناع می‌ورزد. ۶. حوزه سیاست، از سایر حوزه‌های اقتصاد، اخلاق و غیره مجزاست و هریک دارای قلمرو و حیطه خاص خود هستند و نمی‌توان قواعد سیاست را به سایر حوزه‌ها تسری داد (Morgenthau, 2006: 4-16) (Morgenthau, 1978, 4-15). مبتنی بر این امر، منافع و خواسته‌های دولت ملی، زمینه‌ساز کم‌توجهی به مقوله اخلاق می‌باشد و حقوق بشر نیز بی‌تأثیر از این امر نیست. همچنین اخلاق جهانی که مد نظر حقوق بشر است، از منظر رئالیست‌ها در مظان اتهام می‌باشد و توصیه به اطاعت از اخلاق جهانی و حقوق بشر صرفاً تکنیک‌هایی برای پنهان کردن تعقیب منافع محدود خودخواهانه دولت‌های قدرتمند است (Dunne & Hanson, 2012: 63). واقع‌گرایان معتقدند که حقوق بشر، متکی بر ارزش‌ها، هنجارها و رژیم‌های بین‌المللی است، به خودی خود قدرت ندارد (رستمی، ۱۳۸۴: ۸۳-۸۴) و همچنین عضویت حکومت‌ها در کنوانسیون‌های بین‌المللی حقوق بشر نیز صرفاً تا جایی معنا دارد که سردمداران و همزمن در نظام بین‌الملل آن را پذیرفته و مورد تأیید قرار دهند (Mearsheimer, 1994: 95)؛ چراکه قدرت‌های بزرگ در پی آن هستند که از حقوق بشر به‌مثابه ابزاری کم‌هزینه جهت مقابله با مخالفین خویش بهره‌مند شوند. آنان در مواجهه با سایر بازیگران همچون حکومت‌های ملی، سازمان‌های غیردولتی، جامعه مدنی و سمن‌ها، از این مقوله بهره‌مند شده، تا آن را مبنایی جهت ارزیابی زور و قدرت خویش قرار دهند (مصفا و ابراهیمی، ۱۳۸۷: ۲۶۴). در نتیجه از منظر واقع‌گرایی سیاسی، تلاش برای قضاوت عملکرد دولت‌ها متکی بر اصول اخلاقی امری عاقلانه نمی‌باشد؛ زیرا در جهان واقع‌گرایی، قوانین و توافقات صرفاً تا زمانی پایدار می‌باشند که بر محور منافع قدرتمندان حرکت کنند و در غیر این صورت دائم فرومی‌باشند (Dunne & Hanson, 2012: 63). قدرتمندان می‌دانند که حقوق بشر، در ادبیات جدید جامعه بین‌المللی ورود کرده است و تقابل با آن، توسط رهبران دشوار می‌باشد، با این وجود، برخورد دوگانه با کشورهای مختلف در قالب تعبیر ناقض حقوق بشر بودن، دستاویزی است که امکان تضعیف حقوق بشر در عرصه بین‌المللی را فراهم می‌آورد. بر همین اساس است که اغلب کشورهای خارج از محدوده غرب، از مقوله حقوق بشر شکایت دارند؛ چراکه آن را ابزاری در جهت دستیابی قدرتمندان به اموری همچون تجارت مطلوب یا حتی تغییر رژیم‌های مخالف می‌دانند و علاوه بر این، چنین برخوردی مشکلات و نارسایی‌هایی

را نیز در نظام بین‌الملل ایجاد می‌نماید؛ چراکه بنا به نظر کراسنر، «حاکمیت دولت‌ها مشتمل بر مجموعه منازعه‌آمیز هنجارهایی است که حق خودیاری و هنجار عدم مداخله به‌طور بالقوه‌ای معنا و نمود می‌یابد.» (مصفا و ابراهیمی، ۱۳۸۷: ۲۶۲-۲۶۳) و تضاد میان هنجارهای حقوق بشری با هنجارهای حاکم بر دولت‌های متنوع ملّی، هرآینه امکان بروز منازعه بین‌المللی را فراهم می‌نماید. با توجه به موارد یاد شده و همچنین با در نظر گرفتن آنچه اثرگذاری و نقش تعیین‌کننده حقوق بشر به‌عنوان یکی از اصول اصلی سیاست خارجی اعلامی اتحادیه اروپایی عنوان می‌شود، چنین بازنمایی می‌شود که این اتحادیه، هنجارها و ارزش‌های حقوق بشری را مقدم بر منافع مادی در نظر گرفته و جایگاه ویژه‌ای برای آن در مناسبات خارجی خویش متصور است و در ادامه تلاش می‌نماییم که به این جایگاه و ماهیت حقوق بشر در نظرگاه اتحادیه اروپایی پردازیم و درجه انطباق سیاست خارجی اتحادیه اروپایی، با نظریه واقع‌گرایی و تضاد آن با سیاست خارجی اعلامی خویش را تبیین نماییم.

اتحادیه اروپایی و حقوق بشر

بنا بر تصریح شورای اتحادیه اروپایی، «این اتحادیه در عزم مشترک برای ترویج صلح و ثبات و برای ساختن یک جهان مبتنی بر احترام به حقوق بشر، دموکراسی و حاکمیت قانون تأسیس شد. این اصول، زیربنای تمام جنبه‌های سیاست‌های داخلی و خارجی اتحادیه اروپایی است. رویکرد اعلامی این اتحادیه، در زمینه حقوق بشر این است که حقوق بشر دارای هنجارهای قانونی قابل اجرا در سطح جهان است و این که در سراسر جهان، زنان و مردان خواهان برخورداری از زندگی کردن در آزادی، کرامت و امنیت در زیر سقف جوامع باز و دموکراتیک، متأثر از احکام حقوق بشری و حاکمیت قانون هستند و سه‌گانه‌ی صلح پایدار، توسعه و رفاه تنها زمانی ممکن است که به حقوق بشر، دموکراسی و حاکمیت قانون احترام گذاشته شود (Council of the European Union, 2012: 1)؛ اگرچه در عصر حاضر، رشد فناوری اطلاعات و ارتباطات مدرن و تبادل آزاد اطلاعات میان افراد امکان طرح و عملیاتی نمودن ارزش‌های حقوق بشری را فراهم نموده است، با این وجود، به همان میزان نیز قدرت و امکان در اختیار دولت‌های ملی قرار داده است که در مقابل ارزش‌های حقوق بشری مطرح در اعلامیه حقوق بشر اعلام موضع و عمل نمایند و این که اتحادیه اروپایی تا چه میزان خود را موظف به رعایت و عملیاتی نمودن مقوله حقوق بشر در مناسبات خارجی خویش می‌نماید، حائز اهمیت است.

در ماده ۲، «چارچوب راهبردی اتحادیه اروپایی در سال ۲۰۱۲» آمده است که «اتحادیه اروپایی به یک سیستم قوی و مؤثر چندجانبه حقوق بشری که بی‌طرفانه بر اجرای تعهدات حقوق بشری تمام کشورها نظارت کند، متعهد است. اتحادیه اروپایی، با شور و نشاط از جهان‌شمولی

1. 2012 EU Strategic Framework

حقوق بشر در مقابل نقض حقوق بشر در سراسر جهان دفاع خواهد کرد» (Council conclusions on EU priorities at the UN Human Rights, 2013: 1).

همچنین این اتحادیه، در پی تشکیل کمیسیون و سپس شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد، قویاً حمایت خود را از ایجاد آن اعلام کرد: «اتحادیه اروپایی هر تلاشی را برای کسب اطمینان از این که شورای حقوق بشر، قادر به انجام مسئولانه وظایف خود باشد، انجام داده و در تقابل و امتناع از رأی مخالف آمریکا در ۲۰۰۹ به شورای حقوق بشر، رأی مثبت به این شورا می‌دهد (The European union council of the Human rights, 2011: 11).

در این راستا، اتحادیه اروپایی برای سیاست خارجی خویش، در ارتباط با تعاملات جهانی خود، اصولی را مطرح می‌نماید. همان‌طور که این اصول در ماده ۲۱ پیمان اتحادیه اروپایی چنین عنوان شده است: «دموکراسی، قوانین حقوقی، جهان‌شمولی و شخصی بودن حقوق بشر و آزادی زیربنایی، احترام به شأن انسانی، اصول برابری و همبستگی و احترام به اصول منشور ملل متحد و حقوق بین‌المللی.» (گزارش اتحادیه اروپایی، ژوئیه ۲۰۰۸-۲۰۰۹، ۲). علاوه بر این، همواره خود را پایبند به مصوبات کمیسیون و شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد در سراسر جهان اعلام نموده است. چنان که شورای اتحادیه اروپایی در گزارش خویش در سال ۲۰۲۱، بر ادامه نظارت اتحادیه اروپایی بر وضعیت حقوق بشر در سطح جهانی تأکید نموده و نقض حقوق بشر را در هر کجا که رخ دهد، محکوم می‌کند و از همه ابزارهای موجود؛ از جمله رژیم جهانی تحریم‌های حقوق بشر اتحادیه اروپایی استفاده می‌کند. (Council of the EU of the human rights, 2021). بر این اساس، نهادهایی همچون پارلمان اروپا، کمیسیون اروپا، شورای اتحادیه اروپا، آژانس اتحادیه اروپایی، برای حقوق اساسی، وزیر امور خارجه اتحادیه اروپایی؛ از جمله نهادهایی به‌شمار می‌آیند که هدایت مجموعه اقدامات حقوق بشری اتحادیه را برعهده دارند (FRA, 2021).

بنا بر سیاست اعلامی اتحادیه اروپایی، حقوق بشر امری جهانی و غیر قابل تفکیک است و این اتحادیه در داخل مرزهای خود و همچنین در روابط با کشورهای غیرعضو به ترویج و دفاع از حقوق بشر می‌پردازد (European-union, 2021). با این رویکرد است که اتحادیه اروپایی در سیاست‌های اعلامی خویش که در سال ۲۰۱۵ برای سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹ تعریف نمود، مجموعه اقدامات عملی جهت ارتقای حقوق بشر در همه زمینه‌های خارجی خویش؛ اعم از (تجارت، سرمایه‌گذاری، فناوری و ارتباطات از راه دور، اینترنت، انرژی، محیط زیست، مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها و سیاست توسعه و همچنین سیاست امنیتی و دفاعی مشترک، ابعاد خارجی

1. Europe Parliament
2. Commission for Europe
3. Council of the European Union
4. Europe Union Agency for Fundamental Rights
5. Minister of State for Europe

مشاغل و سیاست‌های اجتماعی، حوزه‌های آزادی، امنیت، عدالت و مبارزه با تروریست) را مورد توجه قرار داد (Council of the European Union, 2015: 10). همچنین از جمله مهم‌ترین اقدامات عملی این اتحادیه، می‌توان به استفاده از ابزارهایی؛ همچون اعمال فشار بر شورای حقوق بشر برای صدور قطعنامه ضد دولت متخلف، تشویق به همکاری یا تهدید و اعمال تحریم‌های اقتصادی مالی و بانکی، وارد آوردن فشار سیاسی بر مقامات دولتی کشور متخلف و اعمال محرومیت‌های مهاجرتی و مسافرتی برای اتباع و مقامات دولت متخلف، پیگیری گفتگوهای دوجانبه که تکمیل‌کننده دیپلماسی و رایزنی در سیاست خارجی اتحادیه اروپایی و همچنین بهره‌گیری از قوای نظامی در شرایط خاص است، اشاره نمود.

با این وجود، اتحادیه اروپایی مدعی است؛ مؤثرترین روش به‌منظور ایجاد تغییر در کشورهای جهان سوم، همکاری مثبت و سازنده با دولت‌ها بر مبنای گفتگو، حمایت و تشویق است که با هدف توسعه، احترام و تفاهم دوجانبه و ارتقای اصلاحات پایدار، انجام می‌گیرد. البته از منظر آن‌ها، پیش‌شرط لازم، آمادگی و تمایل واقعی کشورهای مورد نظر، برای همکاری است و در مواردی که کشور مربوط، تعهد واقعی به تعقیب اصلاحات، از طریق گفتگو و مشورت را نداشته باشد، به‌نظر می‌رسد که اتخاذ اقدامات منفی، مناسب‌تر باشد و در واقع این مسئله به‌عنوان مبنای «عناصر ضروری»، موافقت‌نامه‌های اتحادیه اروپایی و «عبارات تعلیقی» مربوط به آن‌ها عمل می‌کند؛ به این معنی که باوجود تمامی راه‌های پیشرفت، دست اتحادیه برای بازگشت به نظام تحریم‌ها باز خواهد بود (غائبی، ۱۳۸۸، ۵۳-۵۴).

اسرائیل و حقوق بشر

موضوع حقوق بشر همواره در اراضی مورد اختلاف بین اسرائیل، فلسطین و سرزمین‌های عرب، یک مسئله حساس و دامن‌دار بوده است و در این بین، نقش «کمیسیون حقوق بشر»^۱ و بعد از آن، «شورای حقوق بشر»^۲ سازمان ملل متحد به‌عنوان نهاد تخصصی و مسئول اولیه رسیدگی به مسائل حقوق بشری مهم بوده است. کمیسیون حقوق بشر، در سال ۱۹۹۳، پست گزارشگر ویژه را برای بررسی در مورد «وضعیت حقوق بشر در اراضی اشغالی فلسطین از سال ۱۹۶۷» تأسیس کرد و از آن زمان به بعد، کمیسیون حقوق بشر و سپس شورای حقوق بشر همواره گزارش‌ها و قطعنامه‌های متعددی در خصوص وضعیت حقوق بشر اسرائیل صادر نموده‌اند. در مجموع، این دو نهاد، به تناوب از سال ۱۹۹۳ تا ۲۰۲۱، ۵۰ گزارش و همچنین ۱۵۹ قطعنامه علیه دولت اسرائیل صادر کرده‌اند. در این بین، سهم کمیسیون، ۱۳ گزارش و ۶۱ قطعنامه و سهم شورای حقوق بشر، ۳۷ گزارش و ۹۸ قطعنامه بوده است (ohchr, 2021) (بزرگمهری و جان‌نثار، ۱۴۰۱: ۱۲۷ و ۱۹۰).

1. Human Rights Commission

2. Human Rights Council

در ادامه تلاش می‌نماییم، به اختصار مضامین عمده ۶۱ قطعنامه صادره از سوی کمیسیون حقوق بشر سازمان ملل متحد، از سال ۱۹۹۳ تا ۲۰۰۶ علیه اسرائیل در جدول شماره ۱ مطرح نماییم:

جدول ۱: مضامین قطعنامه‌های کمیسیون حقوق بشر علیه اسرائیل ۱۹۹۳-۲۰۰۶

کسب قلمرو با زور به هیچ وجه قابل پذیرش جامعه بین‌المللی نمی‌باشد و این معیار با اصول قوانین بین‌المللی و منشور سازمان ملل متحد می‌باشد	تحریم شرکت‌های درگیر در ساخت و ساز دیوار حائل در سرزمین اشغالی فلسطین، از جمله داخل و اطراف بیت‌المقدس شرقی
محکومیت تحمیل تابعیت به زور و صدور کارت هویت اسرائیلی برای شهروندان سوریه در جولان اشغالی و شیوه‌های الحاق آن	غیرقانونی بودن شهرک‌سازی‌های اسرائیل در سرزمین‌های اشغالی و محکومیت ایجاد شهرک‌های یهودی‌نشین
مصادره اراضی، انحراف منابع آب در آن منطقه و تخریب منازل، اخراج ساکنان محلی، تغییر شخصیت فیزیکی و ترکیب جمعیتی	ابراز نگرانی شدید از امتناع اسرائیل به رعایت قطعنامه‌های شورای امنیت، مجمع عمومی و کمیسیون حقوق بشر
اعدام‌های فراقضائی و استفاده از زور توسط اسرائیل علیه مردم فلسطین و تحمیل تلفات سنگین، که منجر به از دست دادن زندگی و صدمات کشنده مردم فلسطین شده است	بازداشت‌های خودسرانه غیرنظامیان، تخریب خانه‌های خود، مصادره اموال، اخراج آنها از سرزمین اشغالی، بمباران روستاها و مناطق غیرنظامی و دیگر شیوه‌های نقض حقوق بشر
ضرورت حفاظت از افراد معلول، حق محافظت آنها در برابر تبعیض و بهره‌مندی کامل و برابر از همه حقوق بشر	فقدان صلاحیت دادگاه‌های دولت اسرائیل در جولان سوریه و درخواست لغو فوری آنها
نگرانی عمیق از مداوم اشغال نیروهای اسرائیل در جنوب لبنان و ناحیه بقاع غربی	استفاده بی‌رویه از زور توسط اسرائیل علیه غیرنظامیان بی‌گناه و غیر مسلح فلسطینی
وضعیت ناپدیدشدگان اجباری یا ناخواسته که مجبور به انجام مأموریت‌های فوری در اراضی اشغالی فلسطین شده‌اند	بازداشت‌های مداوم، بدرفتاری و شکنجه شهروندان لبنانی که از لبنان روده و بازداشت شده‌اند و پس از آن به زندان‌های اسرائیل منتقل شده‌اند
قتل عمدی و سیستماتیک شهروندان و کودکان فلسطینی توسط نیروهای اسرائیلی	ضرورت استقلال و بی‌طرفی قوه قضائیه، توسط اعضای هیات منطقه و ارزیابان و استقلال و کلا
نقض حقوق بشر مردم فلسطین در سرزمین فلسطین از جمله بیت‌المقدس	حق مشروع مردم فلسطین به مقاومت در برابر اشغال اسرائیل
تصمیم اسرائیل برای تحمیل قوانین خود در منطقه (جولان سوریه)	پرهیز از انتقال مهاجران جدید به اراضی اشغالی
وضعیت حقوق بشر زندانیان لبنانی در اسرائیل	اعدام‌های فراقانونی، شتابزده یا خودسرانه
سیاست اخراج اجباری شهروندان لبنانی	تفتیشات تحریک آمیز در حرم الشریف
اعمال تعصبات مذهبی، اشکال معاصر نژادپرستی، تبعیض نژادی، بیگانه‌سازی	تأثیرات جانبی انتقال غیرقانونی و آزادسازی سم و فرآورده‌های خطرناک
محکومیت ترور غم انگیز شیخ احمد یاسین در ۲۲ مارس ۲۰۰۴	ایجاد محدودیت برای دسترسی زنان باردار فلسطینی به بیمارستان
خشونت علیه زنان	عدم مسکن مناسب

Source: E/CN.4/RES/1993/1 - E/CN.4/RES/1994/2 - E/CN.4/RES/1996/2 - E/CN.4/RES/1997/2 - E/CN.4/RES/1998/2 - E/CN.4/RES/1999/6 - E/CN.4/RES/2001/6 - E/CN.4/RES/2002/6 - E/CN.4/RES/2003/5 - E/CN.4/RES/2004/8 - E/CN.4/RES/2005/8 - 1993/2A+B - E/CN.4/RES/2004/10 - E/CN.4/RES/1995/1 - E/CN.4/RES/1997/1 - E/CN.4/RES/1998/1 - E/CN.4/RES/1995/5 - E/CN.4/RES/2001/7 - E/CN.4/RES/2001/7 - E/CN.4/RES/2002/8 - E/CN.4/RES/2003/6 - E/CN.4/RES/2004/10 - E/CN.4/RES/1993/3 - E/CN.4/RES/1994/1 - E/CN.4/RES/1995/3 - E/CN.4/RES/1996/4 - E/CN.4/RES/1997/3 - E/CN.4/RES/998/3 - E/CN.4/RES/1999/6 - E/CN.4/RES/2002/1 - E/CN.4/RES/2003/7 - E/CN.4/RES/2004/9 - E/CN.4/RES/2001/8 - E/CN.4/RES/1993/4 - E/CN.4/RES/1994/5 - E/CN.4/RES/1998/4 - E/CN.4/RES/1999/55 - E/CN.4/RES/2001/2 - E/CN.4/RES/2003/3 - E/CN.4/RES/1993/67 - E/CN.4/RES/1995/67 - E/CN.4/RES/1994/83 - E/CN.4/RES/1996/68 - E/CN.4/RES/1997/55 - E/CN.4/RES/1998/62 - E/CN.4/RES/1999/12 - E/CN.4/RES/1996/6 - E/CN.4/RES/1997/6 - E/CN.4/RES/2000/25 - E/CN.4/RES/S-5/1 - E/CN.4/RES/2001/10 - E/CN.4/RES/2002/ - E/CN.4/RES/2004/1 - E/CN.4/RES/2004/17 - E/CN.4/RES/2004/33 - E/CN.4/RES/004/33 - E/CN.4/RES/2004/52 - E/CN.4/RES/2005/6 - E/CN.4/RES/2005/7 - E/CN.4/RES/2005/8

Source: (بزرگمهری و جان‌نثار، ۱۴۰۱: ۱۴۹-۱۵۱)

همچنین اهم موضوعات مورد توجه شورای حقوق بشر در ۹۸ قطعنامه صادره از سوی این شورا علیه اسرائیل در جدول شماره ۲ آمده است:

جدول ۲: مضامین قطعنامه‌های شورای حقوق بشر علیه اسرائیل ۲۰۰۶-۲۰۲۲

محکومیت سیاست‌های سرکوب‌گرانه‌ی اسرائیل از جمله بازداشت خودسرانه‌ی مقامات فلسطینی، اعضای شورای قانون‌گذاری فلسطین و دیگر مقامات، و همچنین بازداشت خودسرانه‌ی غیرنظامیان	رعایت کنوانسیون ژنو در خصوص حفاظت از افراد غیرنظامی در زمان جنگ (۱۲ اوت ۱۹۴۹) در منطقه‌ی فلسطین اشغالی؛ از جمله بیت‌المقدس شرقی و دیگر سرزمین‌های عربی اشغال شده
درخواست آزادی فوری وزرای فلسطینی، اعضای شورای قانون‌گذاری فلسطین و دیگر مقامات و شهروندان بازداشت شده‌ی فلسطینی	محکومیت حملات نظامی علیه وزارتخانه‌های فلسطین از جمله دفتر نخست‌وزیر و نابودی زیرساخت‌های فلسطینی؛ از جمله شبکه‌های آب، نیروگاه‌ها و پل‌ها
محکومیت نقض جدی حقوق بشر و نقض حقوق بشردوستانه‌ی بین‌المللی در لبنان و محکومیت بمباران گسترده علیه شهروندان لبنانی که باعث جراحت و مرگ هزاران نفر که عمدتاً زنان و کودکان بوده‌اند، شده بود	نجام اقدامات جدی از جمله جمع‌آوری و مصادره‌ی سلاح مهاجران جدید با هدف جلوگیری از اقدامات خشونت‌آمیز شهرک‌نشینان اسرائیل به ویژه در بیت‌المقدس شرقی
اعلام شوک شورا از میزان وحشت ایجاد شده و کشته شدن غیرنظامیان فلسطینی در بیت حانون توسط قوای اسرائیل و کشته شدن غیرنظامیان از جمله زنان، کودکان و همچنین پزشکان در بیت حانون و دیگر شهرهای فلسطینی و روستاها	ضرورت بررسی نوح سلاح به کار گرفته شده توسط قوای اسرائیل و انطباق آنها با قوانین بین‌المللی و ارزیابی وسعت و تأثیر مرگ‌بار این حملات بر زندگی انسان‌ها، اموال، زیرساخت‌های حیاتی و محیط زیست
درخواست عدم ادامه یافتن سیاست گسترش شهرک‌سازی به ویژه در بیت‌المقدس شرقی و جولان سوریه و خودداری از سکونت دادن مهاجران جدید در سرزمین‌های اشغالی	ضرورت اعزام فوری یک هیات حقیقت‌یاب عالی رتبه برای سفر به بیت حانون جهت ارزیابی وضعیت قربانیان، رسیدگی به نیازهای بازماندگان و ارائه‌ی توصیه‌های لازم برای حفاظت از غیرنظامیان فلسطینی در برابر هرگونه حملات بیشتر اسرائیل
لزوم انتقال کمک‌های بشردوستانه به مناطق اشغالی و الزام اسرائیل در خصوص اطمینان از تحویل بلا مانع کمک‌های بشردوستانه به فلسطینیان	لزوم توقف شهرک‌سازی‌های اسرائیل در سرزمین‌های اشغالی فلسطین، از جمله اورشلیم شرقی و در جولان اشغالی سوریه که در راستای تغییر شخصیت، وضعیت و جمعیت می‌باشد
لزوم توقف بازداشت‌های خودسرانه افراد و همچنین ممنوعیت انتقال اسرای فلسطینی از سرزمین‌های اشغالی به اسرائیل	درخواست از هر دو طرف فلسطینی و اسرائیلی برای احترام و رعایت قوانین حقوق بشردوستانه‌ی بین‌المللی و جلوگیری از خشونت علیه جمعیت غیرنظامی
محکومیت تخریب و حفاری مداوم در داخل و اطراف بیت‌المقدس	ابراز تأسف از عدم همکاری اسرائیل که باعث تأخیر در انجام مأموریت هیات حقیقت‌یاب شده است
توقف انتقال سلاح به مناطق تحت اشغال که زمینه‌ساز تسهیل تخلفات جدی می‌شود	درمان فوری همه قربانیان فلسطینی آسیب دیده ناشی از فرآیند نقض حقوق بشر در نتیجه شهرک‌سازی‌ها
لزوم توقف تبعیض سیستماتیک و سرکوب هویت ملی، قومی و نژادی یا مذهبی	اجازه به نمازگزاران فلسطینی برای دسترسی به مکان‌های مذهبی
محکومیت تخریب گسترده‌ی خانه‌ها و زیرساخت‌های فلسطینی در بیت حانون	محکومیت تخریب گسترده‌ی خانه‌ها و زیرساخت‌های فلسطینی و روستاها

Source: (Israel resolutions, 2021) (۲۰۹-۲۰۶:۱۴۰۱، جان‌نثار، ۲۰۲۱)

ایران و نهادهای بین‌المللی حقوق بشر

مسئله حقوق بشر، پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، در سال ۱۳۵۷ پیوسته در روابط بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران مطرح و در روابط غرب و ایران، همواره مسئله‌ای سیاسی، عنصری پایدار و چالش برانگیز بوده است (سجادپور و محمدی: ۱۳۸۸). بر این اساس، کمیسیون و شورای حقوق بشر از سال ۱۹۹۳ تا ۲۰۲۱، مجموعاً ۳۰ گزارش و ۲۰ قطعنامه در مورد ایران

صادر نموده است. البته در این بین سهم کمیسیون، ۱۳ گزارش و ۹ قطعنامه و شورای حقوق بشر نیز ۱۷ گزارش و ۱۱ قطعنامه می باشد (OHCHR, 2021) (بزرگمهری و جاننثار، ۱۴۰۱: ۱۲۷ و ۱۹۰). در ادامه تلاش می‌نماییم، به اختصار عمده مباحث مطروحه در قطعنامه‌های کمیسیون حقوق بشر سازمان ملل متحد از سال ۱۹۹۳ تا ۲۰۰۱ علیه ایران را در قالب جدول شماره ۳ مشخص شده است:

جدول ۳: مضامین قطعنامه‌های کمیسیون حقوق بشر علیه ایران (۱۹۹۳-۲۰۰۶)

ضرورت پاسخگویی دولت ایران در خصوص ترور و حملات توسط عوامل دولت ایران علیه افراد در قلمرو دولت دیگر	دستگیری و بازداشت‌های خودسرانه و ناپدید شدن، مرگ‌های مشکوک و کشتار روشنفکران و فعالان سیاسی
موارد شکنجه و رفتارهای بی‌رحمانه، غیرانسانی و خشونت‌آمیز، یا تحقیرآمیز، از جمله قطع عضو، سنگسار	ادامه تهدیدهای بنیاد ۱۵ خرداد به زندگی آقای سلمان رشدی، از جمله افزایش جایزه اعلام شده توسط این بنیاد برای کشتن وی
رفتار تبعیض‌آمیز علیه گروه‌های خاصی از شهروندان به دلیل اعتقادات مذهبی به ویژه بهاییان	عدم دسترسی تضمین دادرسی قانونی
محدودیت در آزادی بیان، اندیشه و عقیده و مطبوعات	عدم همکاری ایران با گزارشگران ویژه
ادامه تهدید به زندگی سلمان رشدی	عدم استانداردهای اجرای عدالت
محدودیت در آزادی بیان، سرکوب تجمعات	ادامه تبعیض علیه زنان
انعدام در ملا عام	عدم شفافیت در سیستم قضایی
نقض حق تجمعات مسالمت‌آمیز	بالا بودن تعداد اعدام‌ها
Source: E/CN.4/RES/1993/62 - E/CN.4/RES/1994/73 - E/CN.4/RES/1995/68 - E/CN.4/RES/1996/84 - E/CN.4/RES/1997/54 - E/CN.4/RES/1998/80 - E/CN.4/RES/1999/13 - E/CN.4/RES/1999/13 - E/CN.4/RES/2000/35 - E/CN.4/RES/2000/28 - E/CN.4/RES/2001/39 - E/CN.4/RES/2001/17	

Source: (بزرگمهری و جاننثار، ۱۴۰۱: ۱۴۹-۱۵۱)

همچنین با شکلگیری شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد، این شورا در چارچوب وظایف خود در خصوص وضعیت حقوق بشر جمهوری اسلامی ایران از سال ۲۰۰۶ تا ۲۰۲۱، ۱۱ قطعنامه به تصویب رسانده است که اهم موضوعات آن در جدول شماره ۴ آورده شده است:

جدول ۴: مضامین قطعنامه‌های شورای حقوق بشر علیه ایران (۲۰۰۶-۲۰۲۱)

رفتار مغایر با آزادی‌های سیاسی و مدنی با فعالان جامعه مدنی (از قبیل روزنامه‌نگاران، فعالان دانشجویی، هنرمندان، وکلا و فعالان محیط زیست)	ضرورت آزادی اجتماعات، آزادی بیان
رعایت اصول انتخابات آزاد و عادلانه	مسائل حقوق زنان، اقلیت‌های قومی و مذهبی
لغو مجازات اعدام و جلوگیری از شکنجه	جلوگیری از مجازات دگرپاشان جنسی
ابراز نگرانی از وضعیت بازداشت دو کاندیدای معترض به انتخابات سال ۱۳۸۸	مقابله با بازداشت افراد به دلیل ارتباط با نهادهای خارجی
اجرای سخت‌گیرانه‌ی کدهای اخلاقی مربوط به پوشش و تلاش برای جرم‌آفرینی برای حجاب نامناسب که موجب محدودیت‌هایی برای حضور زنان در صحنه‌ی اجتماع شده است	رفتار نابرابرانه بین دختران و پسران در قانون مجازات؛ که دختران شش سال زودتر از پسران در برابر مسائل جنایی مسئول و پاسخگو هستند
رسیدگی به پرونده‌ی قتل‌هایی که «به دنبال اعدام‌های جمعی و یا فردی درون و بیرون از زندان‌ها» در دهه‌ی ۱۳۶۰ صورت گرفته است و رسیدگی به فهرست اعدام‌شدگان بیست هزار نفری اعلام شده از سوی سازمان مجاهدین خلق	مجازات مرگ فقط در جرمی که به استاندارد «جرم جدی» مطابق قوانین بین‌المللی انطباق دارد اعمال شود و برای جرمی که با چنین استانداردهایی همخوانی ندارد تخفیف مجازات پیش‌بینی گردد
لغو اعدام برای توهین کنندگان به پیامبر اسلام	برطرف‌سازی محدودیت‌ها برای جامعه‌ی عرب ایرانی و آذری‌ها
تضعیف و مسدودسازی اینترنت در شبکه‌های تلفن همراه توسط دولت در پی اعتراضات ۸ دی ماه ۱۳۹۶ در زمینه کاهش استانداردهای زندگی، بیکاری گسترده و افزایش قیمت مواد غذایی	تضاد حکم اعدام با استانداردهای عدالت برای نوجوانان در زمینه جرایمی همچون قصاص در نوع و یا جنایات حدودی مانند قتل، زنا، تجاوز جنسی، سرقت، سرقت مسلحانه و لواط
لزوم اصلاحات در قانون قاچاق و کاهش مجازات مواد مخدر	بازداشت‌های گسترده، مصدومیت و مرگ معترضان دی ماه ۱۳۹۶
شکنجه و سایر بدرفتاری‌ها در بازداشتگاه‌های جمهوری اسلامی ایران	لزوم برخورداری زندانیان سیاسی از مراقبت‌های پزشکی

توقف آزار و اذیت کارکنان سرویس فارسی بی بی سی و خانواده های آنها در ایران توسط دولت ایران	لزوم لغو مسدودسازی های دولت در حوزه پیام رسانی های خارجی
عدم برابری حقوق زنان با مردان در زمینه ازدواج، طلاق، حضانت فرزند یا ارت و ناتوانی زنان در انتقال شهروندی به فرزندان شان	لزوم جلوگیری از کودک همسری
لزوم جلوگیری از برخورد دولت با مخالفان حجاب اجباری	لزوم ممانعت از شهادت اجباری علیه خود یا اعتراف به گناه
اعلام ممنوعیت اعدام کودک مجرمان توسط قوانین بین المللی	لزوم مقابله با محدود کردن حضور زنان در رویدادهای ورزشی عمومی
عدم رعایت سیاست کووید-۱۹ برای آزادی موقت زندانیان و همچنین فقدان سرمایه گذاری مؤثر در بهبود وضعیت زندان ها	عدم برخورد با نیروهای امنیتی متخلف در برخورد با اعتراضات آبان ۱۳۹۸
توقف برخورد با رهبران اتحادیه های کارگری و صنوف مخالف وضع موجود	مقابله با سلب آزادی افراد دوتابعیتی در ایران
ممانعت از ازدواج دختران کم سن	استقلال وکلاء
Source: A/HRC/RES/16/9 – A/HRC/RES/19/12 - A/HRC/37/68 - A/HRC/40/67 - A/HRC/43/61 - A/HRC/46/50	

Source: (Iran resolutions, 2021) (بزرگمهری و جاننثار، ۱۴۰۱: ۲۰۶-۲۰۹)

در ادامه تلاش می نماییم، با اتکا به منابع و داده های کتابخانه ای و آماری و همچنین اطلاعات حاصل از روابط دوجانبه اتحادیه اروپایی با ایران و رژیم اسرائیل، با هدف سنجش و راستی آزمایی، اثرگذاری مقوله حقوق بشر بر سیاست خارجی اتحادیه اروپایی در قبال این دو کشور پیردازیم.

روابط اتحادیه اروپایی با اسرائیل

رژیم اسرائیل، با مستقر شدن در منطقه حساس و ژئوپولیتیک خاورمیانه، از ابعاد مختلف مورد توجه اتحادیه اروپایی قرار گرفته است. قالب ارتباطات اتحادیه اروپایی با اسرائیل، در چهارچوب جدول شماره ۵ قابل ترسیم است:

جدول ۵: محورهای ارتباطی اتحادیه اروپایی با اسرائیل

اقتصاد	اروپا بزرگترین شریک تجاری اسرائیل است که تقریباً یک سوم صادرات اسرائیل و نیمی از واردات اسرائیل را به خود اختصاص داده است. اسرائیل سومین شریک تجاری بزرگ اروپا در خاورمیانه است و عملکرد اقتصادی آن در بین کشورهای OECD قوی ترین است.
دیپلماسی و امنیت	اسرائیل بازیگر کلیدی سیاسی و امنیتی در جنوب اروپا است. موقعیت استراتژیک اسرائیل در تقاطع اروپا، آفریقا و خاورمیانه و تجربه منحصر به فرد آن فرصت هایی را برای همکاری در زمینه های مختلف مانند امنیت سایبری، امنیت آب، حفاظت از محیط زیست، تحرک و توسعه فراهم می کند. کشف گاز در مدیترانه شرقی فرصت های جدیدی را برای همکاری در زمینه انرژی باز می کند که به طور بالقوه به امنیت انرژی اروپا کمک می کند.
علوم و نوآوری	اروپا و اسرائیل با چالش ها و فرصت های مشترک روبرو هستند. اروپا با نمایندگی قوی در شورای امنیت سازمان ملل متحد، گروه ۷ و گروه کشورهای که بر سر توافق هسته ای ایران مذاکره کردند، کلید دیپلماسی جهانی است. اتحادیه اروپا بزرگترین منبع مالی برای علم اسرائیل است، زیرا اسرائیل به عنوان اولین کشور غیر اروپایی در سال ۱۹۹۶ به برنامه چارچوب اتحادیه اروپا پیوست.
	این همکاری به پیشرفت هایی در تحقیقات در بخش های مختلف، از آبیاری هوشمند، تا تومورهای کودکان و رویانیک کمک کرد. این امر پلت فرمی را برای پروژه های ارتباطات منطقه ای فراهم کرد که در آن دانشمندان اسرائیلی در کنار شرکای اتحادیه اروپا و همچنین منطقه مدیترانه کار کنند.
	هم اسرائیل و هم بسیاری از کشورهای اروپایی به همراه مؤسسات دانشگاهی خود سال به سال در میان نوآورترین ها در سراسر جهان قرار می گیرند.

Source: (ELNET, 2018)

اتحادیه اروپایی معتقد است که روابط سیاسی و اقتصادی میان اتحادیه اروپایی و اسرائیل، باید تقویت شود. همچنین برنامه اقدام اتحادیه اروپایی و اسرائیل که در سال ۲۰۰۵ مورد توافق قرار گرفت، با هدف تقویت ارزش های مشترک دموکراسی، احترام به حقوق بشر، حاکمیت قانون و آزادی های اساسی است که این امر، ادغام اسرائیل در سیاست ها و برنامه های اروپایی را ترویج

نموده و این طرح تا سال ۲۰۲۵، توسط اتحادیه اروپایی مورد تمدید قرار گرفته است (ec.europa.eu, 2022) و این امر، در عین بی‌توجهی به سیاست‌های اعلامی این اتحادیه، درخصوص تقابل با ناقضان حقوق بشر و لزوم تقدم قطعنامه‌های سازمان‌های حقوق بشری بین‌المللی علیه رژیم اسرائیل می‌باشد.

گرچه این ارتباطات، متأثر از ساختار لابی‌گرایانه اتحادیه اروپایی نیز می‌باشد که فارق از مباحث حقوق بشری، امکان اثرگذاری بر سیاست خارجی این اتحادیه را فراهم می‌نماید. از حیث آمار، ۱۲۷۴۱ بنگاه لابی‌گری در بروکسل فعال هستند (Europa, 2022) و طبق برآوردهای سازمان‌های نظارتی، بنگاه‌های لابی‌گری از طریق ارائه اطلاعات، مشاوره، پیشنهاد و راهکار به نمایندگان پارلمان و کمیسیونرها، بر ۷۵ درصد از قوانین مصوب، اعمال نفوذ داشته‌اند (جوادی، ۱۳۹۳: ۷۱۰).

با توجه به این که لابی‌ها تنها در صحنه‌های سیاسی دموکراتیک می‌توانند وارد سیاست شوند، لابی‌های اسرائیلی، به راحتی در کشورهای اروپایی و در بروکسل در راستای پیگیری منافع اسرائیل و منافع جوامع یهودی فعالیت می‌نمایند (Sharbaf, 2021: 137-138). اگرچه نمی‌توان به‌طور قطع، اثرگذاری لابی‌های صهیونیستی بر اتحادیه اروپایی را در قالب روابطی علی و معلولی دانست؛ زیرا با وجود همه تلاش‌هایشان، در برخی موارد ناکام بوده‌اند؛ با این وجود توانسته‌اند در جهت کاهش روابط ایران و اتحادیه اروپایی در قالب اعمال تحریم‌های اقتصادی و نظامی، اقدامات محدودکننده، تداوم لحن انتقادی، عدم انعقاد موافقت‌نامه تجاری یا جامع و پرهیز مقامات اروپایی از سفر به ایران تأثیرگذار باشند و مقوله لابی‌گری اسرائیل علیه ایران در اتحادیه اروپایی و اثرگذاری آن بر کنش اتحادیه اروپایی علیه ایران را می‌توان مصداق بارز عدم پابندی اتحادیه به تقدم مؤلفه حقوق بشر در حوزه سیاست خارجی در مقام مقایسه با سایر مؤلفه‌ها به‌شمار آورد (الوندی و همکاران، ۱۴۰۰: ۲۴۴).

در قالب جدول شماره ۶ به ۲۴ مرکز لابی‌گر اسرائیل در اتحادیه اروپایی اشاره می‌نماییم که ۱۲ مورد از آن‌ها در پورتال مشترک شفافیت کمیسیون و پارلمان اروپایی به ثبت رسیده است (ec.europa.eu, 2022) و ۱۲ مرکز لابی‌گر مهم و فعال دیگر، قابل ذکر می‌باشند که در ادامه به برخی از اهداف و مأموریت‌های تعریف شده توسط این مراکز در جدول شماره ۷ اشاره می‌نماییم:

جدول ۶: مراکز لابی‌گری اسرائیل در اتحادیه اروپایی

مراکز ذی نفوذ فعال ثبت شده در پورتال شفافیت	تاریخ ثبت	مراکز ذی نفوذ ثبت نشده در پورتال شفافیت	تاریخ تأسیس
راه حل‌های کشاورزی آداما	۲۰۱۶	کنگره یهودیان اروپا	۱۹۸۶
آتوتاکس	۲۰۱۷	مرکز اطلاعات و امنیت استراتژیک اروپا	۲۰۰۲
ناظر سازمان‌های غیردولتی	۲۰۱۷	ائتلاف اروپایی برای اسرائیل	۲۰۰۳
موسسه نظارت بر صلح و تساهل فرهنگی در آموزش مدارس	۲۰۱۹	موسسه فرا آتلانتیک کمیته یهودیان	۲۰۰۴
بی تی سلم - مرکز اطلاعات اسرائیل برای حقوق بشر در سرزمین‌های اشغالی	۲۰۲۰	بنیاد متحدان اسرائیل	۲۰۰۴
شرکت تپیا	۲۰۲۰	انجمن یهودیان اروپا	۲۰۰۴

۲۰۰۵	بنیاد اروپایی برای دموکراسی	۲۰۲۰	انجمن بین المللی حقوقدانان و حقوقدانان یهودی
۲۰۰۶	دوستان اروپایی اسرائیل	۲۰۲۱	دوره سبز
۲۰۰۷	شبکه رهبری اروپا	۲۰۲۱	الف فارمز
۲۰۱۰	دوستان مبتکر اسرائیل	۲۰۲۲	اینسایتک ای تی دی
۲۰۱۱	یهود نیوز یک و پارلمان یهودیان اروپا	۲۰۲۲	طرح واکیسناسیون تاثیر اورشلیم
۲۰۱۸	اتحادیه مطبوعات اروپا اسرائیل	۲۰۲۲	نظارت الکترونیکی محدود انتتی

Source:(ec.europa.eu, 2022)(Sharbaf, 2021: 125-137)

جدول ۷: اهداف و مأموریت‌های لابی اسرائیل در اتحادیه اروپایی

آموزش و توانمندسازی مراکز و جوامع مذهبی علیه یهودستیزی و تأمین امنیت و حفاظت از جوامع یهودی، مدارس، کنیسه‌ها و ...	نفوذ و اثرگذاری بر اعضای پارلمان اروپا جهت تقابل با برنامه هسته‌ای ایران و اعمال تحریم علیه ایران و معرفی حزب الله به عنوان گروه تروریستی به کشورهای اروپایی	ایجاد محیطی برای ارتقای منافع سیاسی و تجاری اسرائیل و همچنین ترسیم بستری جهت همکاری اروپا، اسرائیل و آمریکا برای مبارزه با تروریسم، افراط‌گرایی و یهودستیزی
همکاری با روزنامه‌نگاران، سردبیران، خبرنگاران، وبلاگ‌نویسان و صاحب‌نظران جهت ایجاد پوشش رسانه‌ای مثبت در مورد اسرائیل در اروپا	تجزیه و تحلیل تمامی منابع اطلاعاتی در زمینه‌های امنیتی (تروریسم، درگیری‌ها، دزدی دریایی، جنایات سازمان‌یافته، ناآرامی‌های اجتماعی)، ژئوپلیتیک (ثبات دولت‌ها، تصمیم‌گیری خارجی) و اقتصاد (بازار، رقابت و امنیت قانونی)	برقراری ارتباط با تصمیم‌گیرندگان در شورا، کمیسیون، پارلمان، و نمایندگی‌های دائمی و سفارتخانه‌های اسرائیل در اروپا برای مقابله با تحریم‌های جنبش بایکوت (عدم سرمایه‌گذاری در اسرائیل و تحریم آن)
ارائه اطلاعات دقیق دست اول، جلسات توجیهی و ارائه گزارش‌های رسانه‌ای درباره اسرائیل و خاورمیانه	برگزاری جلسات توجیهی برای دانشمندان اسرائیلی و اشتراک‌گذاری نظرات در مورد روابط اسرائیل و اروپا	ایجاد ارتباط بین سازمان‌های اروپایی، جوامع مسیحی و دولت اسرائیل و برگزاری مجامع منظم در بروکسل
تقابل با تلاش‌ها و انتقادات گسترده از اسرائیل در اروپا	تبیین مسائل و نگرانی‌های یهودیان به اتحادیه‌اروپایی و مبارزه با کشتار آیینی یهودیان	پیشگیری و مبارزه با اسلام‌گرایی رادیکال و ایران و همچنین تمرکز بر مسائل مربوط به روند صلح خاورمیانه
تلاش برای تأیید اورشلیم به عنوان پایتخت اسرائیل	دفاع از سید صنعتی اسرائیل، باز کردن بازار جدید و تضمین منافع سیاسی اسرائیل	ایجاد کمپین سن رمو در اروپا و سازمان ملل در تقابل با سیاست تقسیم بیت‌المقدس

Source:(Sharbaf, 2021: 125-137)

در ادامه تلاش می‌نماییم، به برخی از مهم‌ترین حوزه‌های روابط اسرائیل و اتحادیه اروپایی اشاره نماییم.

اسرائیل، در ژانویه ۲۰۱۱، یک توافقنامه همکاری با «سازمان فضایی اروپا»^۱ به امضا رساند که بر اساس آن، کارشناسان این سازمان همراه با هم‌تایان اسرائیلی خود به‌طور مشترک بر روی زمینه‌های مورد علاقه متقابل به‌ویژه در زمینه علوم فضا و اکتشاف فعالیت نمایند (EEAS (Europa EU, 2011). همچنین این کشور در سال ۲۰۱۸ «توافقنامه آسمان‌باز»^۲ را در زمینه سفرهای هوایی اتحادیه اروپایی و اسرائیل به امضا و مورد اجرا در آورد (European Commission, 2021). علاوه بر این، اسرائیل اولین کشور غیراروپایی است که در ارتباط با برنامه اتحادیه اروپایی برای «تحقیق و توسعه فنی»^۳ همکاری می‌نماید.

کمیسیون اروپا در جولای ۲۰۰۴، توافق‌نامه‌ای را با اسرائیل به امضا رساند که بر مبنای آن، اسرائیل در «پروژه گالیله»^۴ اتحادیه اروپایی در زمینه یک سیستم ناوبری ماهواره‌ای جهانی

1. European Space Agency
2. Open Skies Agreements
3. Technical Research and Development
4. The Galileo Project

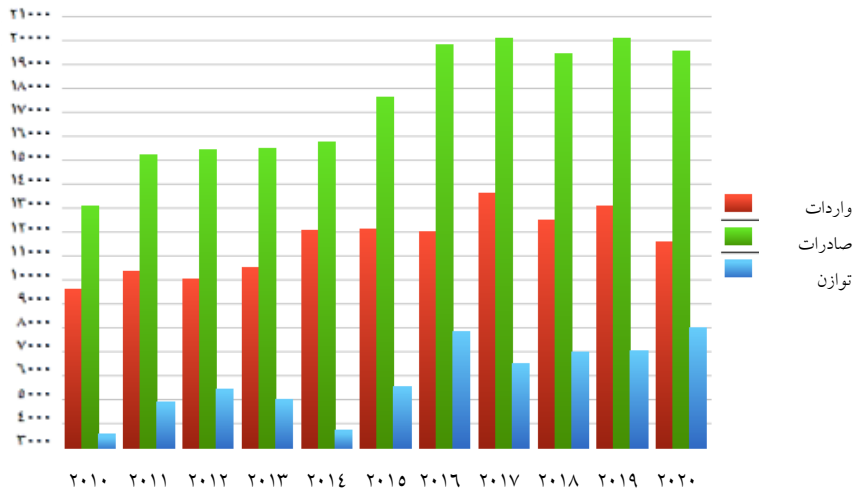
مشارکت نمود و در اکتبر سال ۲۰۱۳، اسرائیل و کمیسیون اروپا موافقت نامه اداری که چارچوبی برای همکاری و توسعه ارتباطات در مورد مسائل مورد علاقه مشترک در زمینه ناوبری جهانی (برنامه سیستم ماهواره‌ای ناوبری جهانی اروپا) فراهم می‌نمود، به امضا رساندند (Curtis, 2013). همچنین این رژیم، در سال ۲۰۱۰ به سازمان همکاری اقتصادی و توسعه^۱ پیوست. اسرائیل از سال ۱۹۹۳، به‌طور خاص پس از پیمان اسلو، به‌عنوان یک شریک کامل در این برنامه پذیرفته شده است. این ارتباط در سال ۱۹۹۵ تقویت شد که در این سال، اتحادیه اروپایی با درخواست اسرائیل برای عضویت محققان اسرائیلی در کمیته مدیریت موافقت نمود تا از جایگاهی همانند محققان کشورهای عضو اتحادیه اروپایی برخوردار شوند (Curtis, 2013). به اذعان اتحادیه اروپایی، این اتحادیه و اسرائیل، دارای سابقه‌ای طولانی در همکاری‌های علمی و فناوری موفق هستند. برنامه اصلی که در آن اسرائیل مشارکت می‌کند، توسعه چارچوب برنامه تحقیقات و فناوری است. از سال ۱۹۹۶، اسرائیل تنها کشور غیراروپایی در ارتباط با این برنامه بوده است. در ماه نوامبر سال ۲۰۱۳، اتحادیه اروپایی و اسرائیل در مورد ارتباط اسرائیل با «افق ۲۰۲۰»^۲ و چارچوب برنامه تحقیقات و نوآوری^۳ (۲۰۱۴-۲۰۲۰) به توافق رسیدند. این توافق نامه، زمینه دسترسی کامل محققان دانشگاه‌ها و شرکت‌های اسرائیلی را به برنامه افق ۲۰۲۰ فراهم نمود. علاوه بر این، نمایندگان اسرائیل به‌عنوان ناظر در افق ۲۰۲۰ کمیته اجرایی و بدنه آن شرکت نمودند. بر اساس بازنگری میان‌مدت اتحادیه اروپایی در زمینه توافقنامه همکاری افق ۲۰۲۰ که در سال ۲۰۱۷ انجام شد، اسرائیل به‌همراه نروژ و سوئیس، یکی از فعال‌ترین کشورهای مرتبط شناسایی شدند. اسرائیل تا پایان سال ۲۰۱۹، در بیش از ۱۲۰۰ پروژه افق ۲۰۲۰ مشارکت داشت. اسرائیل همچنین عضو کامل شبکه اروپایی تحقیق و توسعه است و در مکانیسم «همکاری اروپایی در حوزه تحقیقات علمی و فناوری»^۴، «دولت همکار» به‌شمار می‌آید (Cogeril de, 2021).

گذشته از این، اسرائیل در سال ۲۰۱۴ به‌عنوان اولین کشور غیراروپایی، به عضویت کامل «سازمان اروپایی تحقیقات هسته‌ای»^۵ درآمد. در این سال، ۲۰ دولت در مرکز تحقیقات هسته‌ای اروپا عضویت داشتند که به اتفاق آرا، رأی به عضویت کامل اسرائیل در این گروه دادند (CERN, 2011). هم‌اکنون، این سازمان، بزرگترین مرکز برای مطالعه ذرات اتمی در جهان به‌شمار می‌آید و بودجه سالانه ترسیم شده آن، در سال ۲۰۲۲ مبلغی بالغ بر ۱٫۲ میلیارد فرانک سوئیس می‌باشد (CERN, 2022).

1. Organization for Economic Cooperation and Development
2. Horizon2020
3. EU-Framework Programmes for Research and Innovation
4. European cooperation in science and technology
5. The European Organization for Nuclear Research

همچنین در زمینه‌های اقتصادی، اسرائیل همکاری ویژه‌ای با اتحادیه اروپایی برقرار نموده است. مبنای حقوقی روابط تجاری مابین اتحادیه اروپایی با اسرائیل را می‌توان در «توافق‌نامه اروپا - مدیترانه» دانست که در ژوئن ۲۰۰۰ لازم‌الاجرا شد و هدف از آن، ایجاد یک چهارچوب قانونی و نهادی مناسب برای گفتگوی سیاسی و همکاری اقتصادی بین اتحادیه اروپایی و اسرائیل بود (Official journal of the European Communities, 2000).

شکل ۱: روابط تجاری اتحادیه اروپایی و اسرائیل (۲۰۲۰-۲۰۱۰)

Source: webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/details_israel_en.pdf, 2021, p3 همان‌طور که در تصویر بالا مشاهده می‌شود، روابط اقتصادی اسرائیل و اتحادیه اروپایی در طول سالیان اخیر تقریباً همواره روبه رشد بوده است. اسرائیل، بیست و چهارمین شریک تجاری اتحادیه اروپایی می‌باشد. این کشور، در سال ۲۰۲۰، ۰,۹ درصد از کل تجارت کالاهای اتحادیه اروپایی را داشته است. از طرفی نیز اتحادیه اروپایی، بزرگترین شریک تجاری اسرائیل است و ۲۹,۳ درصد از تجارت کالای اسرائیل را در سال ۲۰۲۰ به خود اختصاص داده است. ۳۴,۴ درصد از واردات اسرائیل، از اتحادیه اروپایی و ۲۱,۹ درصد از صادرات این کشور، به اتحادیه اروپایی انجام شده است که از این میان، واردات اتحادیه اروپایی از اسرائیل (۱۱,۵ میلیارد یورو)؛ شامل مواد شیمیایی، ماشین‌آلات و تجهیزات حمل و نقل و سایر کالاهای تولیدی می‌باشد و صادرات اتحادیه اروپایی به اسرائیل، (۱۹,۵ میلیارد یورو)؛ شامل ماشین‌آلات و تجهیزات حمل و نقل، مواد شیمیایی، کشاورزی و مواد اولیه و سایر کالاهای تولیدی بوده است. از طرفی نیز تجارت دو طرفه خدمات، بین اتحادیه اروپایی و اسرائیل در سال ۲۰۱۹، بالغ بر ۱۵,۹ میلیارد یورو بود. واردات خدمات اتحادیه اروپایی، ۶,۶ میلیارد یورو و صادرات، ۹,۳ میلیارد یورو

1. Euro-Mediterranean agreement

است. در زمینه سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی اتحادیه اروپایی در اسرائیل نیز می‌توان عنوان داشت که در سال ۲۰۱۹، ۴۱ و دو میلیارد و هشتصد میلیون یورو سرمایه‌گذاری صورت گرفته است. (European Commission, 2021). همچنین اتحادیه اروپایی در سال ۲۰۲۱، یک طرح سرمایه‌گذاری پایدار جدید به شرکای علاقه‌مند در همسایگی جنوبی اتحادیه اروپایی پیشنهاد نمود که زمینه‌ساز تقویت وابستگی‌های استراتژیک و تقویت روابط و ادغام اقتصادی اتحادیه اروپایی با همسایگان جنوبی؛ از جمله اسرائیل در بلندمدت می‌شود. (Trade.ec.europa.eu, 2021) علاوه بر این، در مورد امور نظامی می‌توان عنوان داشت که اسرائیل، شریک مهم اتحادیه اروپایی و ناتو به‌شمار می‌آید. این کشور، در تاریخ ۴ آوریل ۲۰۰۱، توافقنامه امنیتی که در قالب گفتگوی مدیران‌های ناتو به‌شمار می‌رفت، به امضا رساند (NATO.int, 2001). موقعیت ژئوپلیتیکی اسرائیل برای ناتو، پایگاه خارجی برای دفاع از غرب فراهم می‌کند و قدرت اقتصادی و نظامی چنین اتحادی، ظرفیت اقتصادی و امنیتی اسرائیل را افزایش می‌دهد (Nassar, 2010). همچنین می‌توان دایره ارتباطات نظامی اسرائیل با اتحادیه اروپایی و ناتو را در حوزه‌های زیر عنوان داشت:

جدول ۸: حوزه‌های همکاری اسرائیل با اتحادیه اروپایی و ناتو

دانش پیشرفته اسرائیل درباره شناسایی و از کار انداختن کشورها و شبکه‌های مالی (به اصطلاح) حامی ترور.
همکاری سیاسی و مدنی با تأکید بر تفسیر نوین از حقوق بین‌المللی مطابق شرایط جنگ نامتقارن.
آموزش مشترک افسران با توجه به تجربیات پیشرفته و متفاوت از طرفین در جنگ‌های نوین.
امادگی و مدیریت در مواقع اضطراری غیرنظامی و همکاری در زمینه پزشکی نظامی.
ارتقای همکاری اطلاعاتی در سطحی که با برخی کشورهای دوست اروپایی دارد.
مانورهای مشترک؛ گرچه اسرائیل تاکنون بخش اصلی مانورهای ناتو نبوده است.
انجام فعالیت‌های شبه عملیاتی با الگوی عملیات تلاش فعال در مدیریت.
روابط نزدیک با آژانس پشتیبانی و تدارکات با تأکید بر جنگ‌های آتی.
ارتباطات در حوزه علم و فناوری، زنان، صلح و امنیت.
مقابله با آنچه (به اصطلاح) سلاح‌های کشتار جمعی گفته می‌شود.

منبع: (Nassar, 2010) (خادمی، ۱۳۹۴: ۱۱۰)

همچنین حجم روابط نظامی و تأمین‌کنندگان اروپایی، تسلیحات اسرائیل از سال ۲۰۰۱ تا ۲۰۱۹ را که در سال ۲۰۲۰ منتشر شده است، می‌توان در قالب جدول شماره ۹ ترسیم نمود.

جدول ۹: حجم صادرات تسلیحاتی اتحادیه اروپایی به اسرائیل (۲۰۰۱-۲۰۱۹)

سال	ارزش کل مبادلات نظامی (یورو)	کشور	حجم مبادلات کل
۲۰۱۹	۴۰۴۹۷۳۸۸۵	آلمان	۲۰۴۲۵۰۱۲۲۳۵۷
۲۰۱۸	۵۶۸۳۸۶۸۰۴	فرانسه	۲۰۲۴۵۰۶۰۷۰۱۹۸
۲۰۱۷	۷۵۸۸۱۷۸۲۰	امپراتوری بریتانیا	۶۵۲۰۵۹۶۸۴۳
۲۰۱۶	۳۷۳۰۷۱۵۳۵۹	ایتالیا	۵۶۳۰۱۵۶۰۴۹۴
۲۰۱۵	۹۶۶۰۹۰۱۲۴۸	رومانی	۳۴۰۰۱۷۶۰۹۲۳
۲۰۱۴	۹۹۸۰۷۳۳۰۴۱۳	اسلواکی	۱۰۸۰۵۳۳۰۸۶۲
۲۰۱۳	۳۷۰۸۲۱۰۳۵۳	جمهوری چک	۱۰۸۰۰۶۸۰۴۸۸
۲۰۱۲	۶۱۳۰۲۵۰۶۰۷	اسپانیا	۱۰۳۰۲۷۷۰۹۶۶
۲۰۱۱	۱۵۷۰۱۱۵۰۷۳۲	بلژیک	۷۰۰۶۸۳۰۳۰۸

۶۱.۶۸۷.۳۰۱	بلغارستان	۱۱۳.۵۸۹.۷۴۳	۲۰۱۰
۴۸.۹۳۴.۳۷۱	لهستان	۱۱۳.۷۴۵.۲۵۳	۲۰۰۹
۲۸۲۶۲۲۳۵	اتریش	۱۶۲.۲۶۱.۵۴۴	۲۰۰۸
۱۵.۷۷۴.۷۵۴	هلند	۱۹۹.۴۰۹.۳۵۰	۲۰۰۷
۱۵.۰۸۳.۶۸۳	مجارستان	۱۲۷.۱۴۹.۴۰۴	۲۰۰۶
۱۳.۱۱۰.۳۶۴	متفرقه	۱۴۵.۴۰۳.۸۱۶	۲۰۰۵
۱۲.۲۱۳.۸۶۳	یونان	۱۴۳.۸۳۴.۳۶۴	۲۰۰۴
۱۱.۶۳۱.۳۹۵	اسلونی	۲۳۰.۴۴۷.۰۴۹	۲۰۰۳
۶.۴۴۸.۷۵۸	ایرلند	۲۲۴.۴۴۰.۶۷۷	۲۰۰۲
۳.۷۵۰.۴۳۰	پرتغال	۹۸.۰۵۴.۸۴۶	۲۰۰۱
۲.۶۸۳.۱۱۸	فنلاند		
۱.۲۶۱.۹۳۶	دانمارک		
۶۶۳.۱۱۳	کرواسی		
۶۵۲.۲۴۷	لوکزامبورگ		
۹۷.۱۳۲	قبرس		

Source: (Crosson, 2020, 6) (publications.europa.eu, 2020, p431-437)

همانطور که در جدول شماره ۶ قابل مشاهده می‌باشد، حجم روابط نظامی اسرائیل و اتحادیه اروپایی، از سال ۲۰۰۱ تا سال ۲۰۱۹، دارای روند رو به رشد بوده است؛ به گونه‌ای که در برخی سال‌ها حجم روابط نظامی به حدود ۱ میلیارد یورو نیز برآورد شده است. علاوه بر این، مهم‌ترین شرکای نظامی اروپایی اسرائیل را می‌توان ۴ کشور آلمان، فرانسه، انگلیس و ایتالیا به‌شمار آورد که در این سال‌ها چیزی در حدود ۶ میلیارد یورو صادرات تسلیحات نظامی به اسرائیل داشته‌اند. از جمله دلایل صادرات تسلیحات اروپایی به اسرائیل، این است که ۲۰ شرکت برتر نظامی که در لیست ۱۰۰ شرکت برتر از طرف «مؤسسه تحقیقات بین‌المللی صلح استکهلم»^۱ در حوزه تولید تسلیحات و خدمات نظامی در جهان شناخته شده است، در خاک این ۴ کشور قرار دارند. این شرکت‌ها، از طریق همکاری با صنعت نظامی اسرائیل و همچنین برقراری ارتباط با شرکت‌های آمریکایی، می‌توانند از «فناوری‌های پیشرفته» آن‌ها بهره‌مند شوند. بنابراین، در واقع بروز تعارض منافع میان حقوق بشر و صادرات تسلیحات است که رفتاری دوگانه در میان سیاست‌اعلامی و سیاست عملی اتحادیه اروپایی در قبال اسرائیل را نمایان می‌سازد (Crosson, 2020, 6).

روابط ایران و اتحادیه اروپایی

هستی‌شناسی نامتقارن جمهوری اسلامی ایران، همواره به بروز اختلافات حقوق بشری میان ایران و اتحادیه منجر گردیده است. عدم درک متقابل بین ایران و اتحادیه اروپایی را باید به‌عنوان عامل اساسی که مانع توسعه و تقویت روابط بین دو طرف می‌شود، دانست. در وهله اول، سیاست خارجی ایران بر اساس نظام سیاسی، متکی بر پایه و اساس دینی می‌باشد؛ در صورتی که سیاست در اتحادیه اروپایی، بر پایه سکولاریسم و غیرمذهبی است و سیستم لیبرالیسم بر آن احاطه دارد. تفاوت‌های هویتی عمیق بین ایران و اتحادیه اروپایی، بویژه ظهور آن‌ها بعد از وقوع انقلاب

1. Stockholm International Peace Research Institute

اسلامی ایران، همراه با فقدان روابط اقتصادی قوی، زمینه فقدان تفاهم میان ایران و کشورهای اروپایی را فراهم می‌نماید (Dadandish, 2012, 74) و اهمیت این امر زمانی دوچندان می‌شود که مؤلفه‌هایی ورای مباحث حقوق بشری بر ارتباطات دوجانبه سایه بیفکند. برخی از این مؤلفه‌ها را می‌توان در جدول شماره ۱۰ مشاهده نمود:

جدول ۱۰: مهم‌ترین عوامل اثرگذار بر روابط ایران و اتحادیه اروپایی

لایه‌گری اسرائیل در اتحادیه اروپایی	برنامه هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران	همسویی سیاست‌های اتحادیه اروپایی با آمریکا
فقدان مؤسسات لایه‌گر ایرانی در اتحادیه اروپایی	امکان رشد استراتژی گرایش به شرق در ایران	حضور ایران در کریدور قاچاق مواد مخدر
توان تسلیحاتی ایران اعم از موشکی، پهبادی و غیره	نقش آفرینی مؤثر ایران در مسئله صلح خاورمیانه و ثبات در منطقه	تحریم‌های بین‌المللی علیه ایران (شورای امنیت، آمریکا و اتحادیه اروپا)
جمعیت ۸۵ میلیون نفری ایران (نیروی کار ارزان، بازار گسترده و مستعد تولید و مصرف کالا)	قرارگیری ایران در لیست سیاه FATF	تعارض ایدئولوژیک، فرهنگی، ارزشی و تمدنی ایران و اتحادیه اروپایی
موقعیت ژئوپولیتیک ایران و شاهراه ترانزیتی غرب به شرق و شمال به جنوب (قرارگیری در بین دو قاره آسیا و اروپا، کشورهای آسیای مرکزی و حوزه قفقاز، خلیج فارس، تنگه هرمز و ...)	ذخایر انرژی و موارد خام ایران و نیاز رو به رشد اتحادیه اروپایی به انرژی و همچنین تلاش اتحادیه اروپایی جهت خروج از وابستگی به انرژی روسیه	ایدئولوژی اسلام سیاسی، محور مقاومت و جنبش‌های انقلابی در خاورمیانه (مدعی حمایت ایران از تروریسم منطقه‌ای)
رابطه دو سویه تریبون‌محورانه (تقویت گسترده دیپلماسی اتحادیه اروپایی در نتیجه ثبات رابطه با ایران از یک سو و تبدیل اتحادیه اروپایی به تریبونی برای ارتباط ایران با سایر قدرت‌های بزرگ)	برخورداری اتحادیه اروپایی از منابع اصلی تکنولوژیک، اقتصادی، مالی، و سرمایه‌گذاری در جهان و نقش آن در تجارت جهانی	توان اثرگذاری اتحادیه اروپایی بر تصمیم‌گیری‌های سازمان‌های بین‌المللی

منابع: گلشن‌پژوه و الوندی، ۱۳۹۴: ۶۹-۷۰ و جوادی، ۱۳۹۳: ۷۱۹

(Bakhtiary & Et al, 2013, 174-176 & European Parliament, 2020, 10-20)

از سوی دیگر، ایران برای توسعه اقتصاد خود و بهبود بخش خصوصی، نیاز به جذب سرمایه‌گذاری و فن‌آوری‌های پیشرفته از اروپا دارد؛ در حالی که اتحادیه اروپایی، توجه ویژه‌ای به ایران در مقایسه با سایر دولت‌های آسیای غربی به دلیل جمعیت زیاد ایران و بازار بزرگ و برخورداری از منابع مهم بالقوه نفت و گاز در جهان داشته است، با این حال، آمار و شواهد نشان می‌دهد که نقش عوامل اقتصادی در تنظیم رابطه بین دو طرف در حال محو شدن می‌باشد (Sariolghalam, 1388: 29-31).

در توضیح می‌توان عنوان داشت که ایران و اتحادیه اروپایی در سال ۱۹۹۸، اقدام به گسترش روابط نمودند و منافع مشترک را در همکاری‌های تجاری و سیاسی به رسمیت شناختند. روابط ایران و اتحادیه اروپایی رو به گسترش نهاد و گفت‌وگوهای حقوق بشری در همین دوره آغاز شد و در سال ۲۰۰۴، اتحادیه اروپایی متصور شد که امکان تغییر در رویکرد ایران در قبال موضوعاتی؛ همچون روند صلح در خاورمیانه، وضعیت حقوق بشر در ایران، حمایت ایران از جنبش‌های (به اصطلاح کشورهای غربی) تروریستی و همچنین موضوع ممنوعیت گسترش تسلیحات هسته‌ای، میسر می‌باشد؛ اگرچه از سال ۲۰۰۳ میلادی، زمزمه‌هایی از نگرانی‌های جدی درباره فعالیت‌های هسته‌ای ایران بر روابط میان ایران و اتحادیه اروپایی سایه افکنده بود

و از این تاریخ، شاهد عملکرد اتحادیه اروپایی و نهادهای وابسته به آن در جهت وضع و تشدید تحریم‌های گره خورده شده با مقوله حقوق بشر است (armscontrol, 2022) و از این زمان، اولویت اتحادیه اروپایی به جلوگیری از توسعه سلاح‌های هسته‌ای و اجتناب از جنگ در منطقه گرایش پیدا نمود (Alcaro and Bassiri Tabrizi, 2014) و تاکنون پرونده هسته‌ای ایران، تنها موضوعی بوده است که در آن همکاری و ارتباط بین ایران و اروپا صورت گرفته است و موضوعاتی مانند حقوق بشر که تا پیش از این، محل ارتباط و گفتگوی میان اروپا و ایران بود را به محاق برد و قطعنامه‌های حقوق بشری صرفاً به‌منابه ابزاری جهت اعمال فشار بیشتر بر ایران شناسایی شد (europarl.europa.eu, 2022, P2).

با این حال، اعلام نگرانی‌های عمیق و فزاینده درباره مسائل حل نشده؛ (از جمله مسائل مربوط به حقوق بشر) و آنچه که امتناع ایران از اجرای تعهدات بین‌المللی خود و عدم همکاری کامل با «آژانس بین‌المللی انرژی اتمی» خوانده شد، منجر به صدور قطعنامه‌هایی توسط «شورای امنیت سازمان ملل»^۲ در سال‌های ۲۰۰۶، ۲۰۰۷، ۲۰۰۸، و ۲۰۱۰ گردید که در نتیجه آن‌ها، تحریم‌هایی علیه ایران وضع شد.

به‌دنبال صدور قطعنامه ۱۸۰۳ سال ۲۰۰۸ و قطعنامه ۱۹۲۹ سال ۲۰۱۰، شورای امنیت سازمان ملل، اتحادیه اروپایی محدودیت‌های تجاری با ایران را بر اساس مقررات شورای ۲۰۰۷/۴۲۳، ۲۰۰۷/۶۱۸ و ۲۰۰۸/۱۱۱۰ تنظیم و تصویب کرد که با توجه به آن، صادرات مجموعه‌ای از محصولات به ایران ممنوع شد (European Commission, 2013).

پس از یک بازه زمانی ۲ ساله، پس از بیانیه شورای اروپا درخصوص ایران در سال ۲۰۱۰، مربوط به اقدامات محدود کننده، اتحادیه اروپایی در ۲۶ ژوئیه ۲۰۱۰، اعمال تحریم‌های بیشتر علیه ایران را به تصویب رساند و این تحریم‌ها، جهت تصمیم‌گیری و اجرا در قالب «سیستم سیاست خارجی و امنیتی مشترک»^۳ به کمیسیون مقررات (مارس ۲۰۱۲) معرفی شد (European Commission, 2013). همچنین اتحادیه اروپایی، از جولای ۲۰۱۲، تحریم کاملی را در مورد صادرات نفت ایران به این اتحادیه مطرح نمود و شورای اتحادیه اروپایی پس از بی‌نتیجه ارزیابی نمودن نشست ۱+۵ با ایران (در اجلاس مسکو در تاریخ ۱۸-۱۹ ژوئن ۲۰۱۲، با موضوع برنامه هسته‌ای ایران)، (armscontrol, 2012) نتیجه گرفت که سیاست تحریمی در قبال نفت ایران را در جهت اعمال فشار اقتصادی بیشتر بر ایران بکار گیرد که از آن جمله می‌توان به ممنوعیت در اجرای قراردادهای نفتی و اقتصادی امضا شده در سال ۲۰۱۱ و همچنین ممنوعیت شرکت‌های بیمه اروپایی در اجرای تعهدات خود در حمل و نقل نفت ایران اشاره نمود (Council of the European Union, 2012). همچنین تحریم‌های دیگری؛ از قبیل مسدود کردن دارایی‌های افراد

1 International Atomic Energy Agency

2 United Nations Security Council

3 Common Foreign and Security Policy

مطرح در ایران و در مارس ۲۰۱۲، ممنوعیت دسترسی به «سوئیفت» الکترونیکی بانک مرکزی برای همه بانک‌های ایرانی، به‌عنوان یک مانع جدی برای کسانی که مایل به تجارت با ایران هستند و نیز الزام بانک‌های اروپایی برای گزارش هرگونه معاملات با ایران با ارزش بیش از ده هزار یورو و در نتیجه دشوارتر شدن همکاری میان ایران و شرکت‌های اروپایی را در پی داشت (Network of European Union EUCE, 2012, P6).

به‌طور کلی می‌توان عنوان داشت که اتحادیه اروپایی همانند جدول شماره ۱۱، همکاری با ایران را در برخی زمینه‌ها؛ از جمله تجارت کالاها و خدمات ممنوع کرده است:

جدول ۱۱: ممنوعیت‌های ارتباطی اتحادیه اروپا با ایران

ممنوعیت شهروندان و شرکت‌های اتحادیه اروپایی جهت در دسترس قرار دادن وجوه در اختیار افراد و نهادهایی که در فهرست تحریم‌های اتحادیه اروپا (۸۹ فرد و ۴ نهاد) قرار دارند.	مسدود کردن دارایی‌های بانک مرکزی ایران و بانک‌های تجاری بزرگ ایران، ایجاد مکانیسم‌های اطلاع‌رسانی و مجوز برای انتقال وجوه بالاتر از مقادیر معین به مؤسسات مالی ایرانی
ممنوعیت فروش با تامین تجهیزات کلیدی مورد استفاده در بخش انرژی، طلا، سایر فلزات گران‌بها، تجهیزات دریایی خاص، نرم‌افزارهای خاص	محدودیت‌های سفر و مسدود کردن دارایی‌ها علیه افراد و نهادها
ممنوعیت صادرات تجهیزات در حوزه مخابراتی	واردات نفت خام و فرآورده های نفتی از ایران
تجهیزات و خدمات مرتبط با صنایع نفت و گاز	تجهیزات متصل به سلاح و غنی سازی هسته‌ای
بسیاری از تجهیزات با کاربرد دوگانه	سلاح و مواد مرتبط

Source Council of the European Union, 2019, Council of the European Union, 2021
از نظر تأثیر اقتصادی، ممنوعیت واردات نفت خام که در ژوئیه ۲۰۱۲ به اجرا درآمد، مهم‌ترین مرحله تحریم‌های اتحادیه اروپایی می‌باشد (euromove.org.uk, 2012). این تحریم‌ها، از آن زمان به‌صورت سالانه و هم‌اکنون تا سال ۲۰۲۲ تمدید شده است (Council of the European Union, 2021.04.12).

به‌عبارتی، دلایل اعمال تحریم‌های اتحادیه اروپایی علیه ایران، عمدتاً مبتنی بر سه مؤلفه؛ برنامه هسته‌ای ایران، نقض داخلی حقوق بشر و حمایت از سازمان‌های تروریستی در سراسر جهان است و در سطح عالی و سطح پایین، در جهت رفع این محدودیت‌ها مذاکره می‌شود. نمونه‌هایی از این موارد را می‌توان در مبادلات دانشگاهی و دانش‌آموزان، از طریق «برنامه دوم اراسموس موندوس»^۱ و همکاری در زمینه پناهندگان، مهاجرت و مواد مخدر مشاهده نمود.

برخی از موارد تحریم‌های اعمالی از سوی اتحادیه اروپایی که به‌طور خاص به مقوله حقوق بشر اشاره دارد، مربوط به اقداماتی است که اتحادیه اروپایی در آوریل ۲۰۱۱، در زمینه محدود کردن ورود برخی مقامات ایران به اتحادیه اروپایی و مسدود کردن اموال آنان در داخل این اتحادیه، به اتهام نقض حقوق بشر به تصویب رساند؛ از جمله رئیس و معاون پیشین رئیس پلیس ایران، فرمانده نیروی بسیج، بسیاری از افسران ارشد در سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ایران و تعدادی از قضات و دیگر مقامات قضایی (euromove.org.uk, 2012).

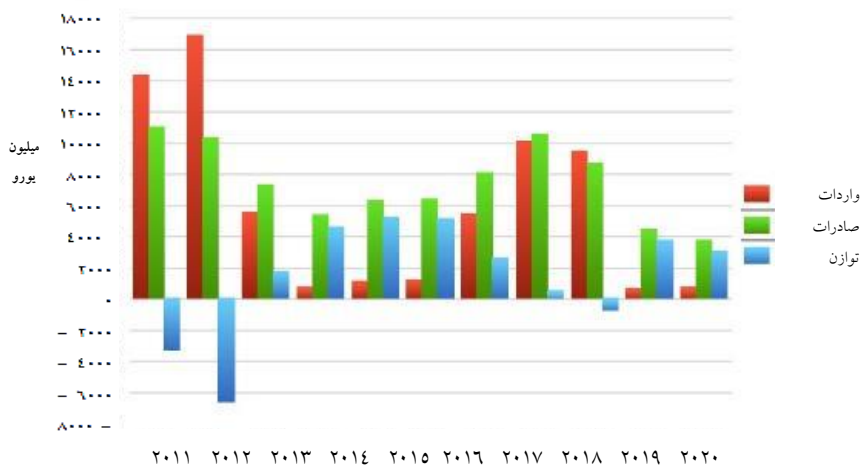
1. SWIFT
2. Erasmus Mundus action

علاوه بر این، در سال ۲۰۱۴، کمیته روابط خارجی پارلمان اتحادیه اروپایی، قطعنامه‌ای در خصوص ایران صادر نمود که بخش مهمی از آن به وضعیت حقوق بشر در ایران اشاره داشت. در این قطعنامه، از مقامات ایرانی درخواست شده تا جهت آزادی مدافعان حقوق بشر، زندانیان سیاسی، فعالان اتحادیه‌های کارگری و بازداشت‌شدگان پس از انتخابات ریاست‌جمهوری سال ۲۰۰۹، قدم‌هایی برداشته شود. همچنین نسبت به ادعاهای گسترده در خصوص شکنجه‌ها، محاکمه‌ها، بالا بودن تعداد اعدام‌ها در سال ۲۰۱۳ و ۲۰۱۴، از جمله افراد زیر سن قانونی، اعلام نگرانی نموده است (Muñiz, 2014, 5-7).

همچنین پارلمان اروپا نیز در سال‌های اخیر، قطعنامه‌های مختلفی را علیه ایران صادر نموده که برخی از آن‌ها عبارتند از: امنیت هسته‌ای و عدم اشاعه ۲۰۱۶، وضعیت زندانیان دو تابعیتی اروپایی - ایرانی در ایران از ۲۰۱۸ تاکنون به‌ویژه مورد نسرین ستوده برنده «جایزه ساخاروف» در سال ۲۰۱۲ و سایر مدافعان حقوق بشر ۲۰۱۹، قطعنامه سرکوب خشونت‌آمیز اعتراضات آبان ۱۳۹۸ در ایران، پرونده احمدرضا جلالی در ایران ۲۰۲۱. (Delegations European Parliament, 2021)

در ادامه تلاش می‌نماییم، سیر فراز و نشیب روابط اقتصادی ایران و اتحادیه اروپایی در یک بازه زمانی ۱۰ ساله، از سال ۲۰۱۰ تا سال ۲۰۲۰ را نمایش دهیم.

شکل ۲: روابط تجاری اتحادیه اروپایی و ایران (۲۰۱۰-۲۰۲۰)

Source: Webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/details_iran_en.pdf, 2021, p3

1. Sakharov Prize

در سال ۲۰۲۰، ایران ۵۶ مین شریک تجاری اتحادیه اروپایی بوده است که ۱۷,۵ درصد از واردات ایران، از اتحادیه اروپایی و ۵,۱ درصد از صادرات ایران به اتحادیه اروپایی صورت گرفته است. می‌توان عنوان داشت که اتحادیه اروپایی در این سال، دومین شریک تجاری بزرگ ایران بوده که ۱۲,۳ درصد از کل تجارت کالا با جهان را تشکیل می‌دهد. حجم مبادلات ایران و اتحادیه اروپایی در سال ۲۰۲۰، معادل ۴,۵ میلیارد یورو اعلام شد. این در حالی است که در سال ۲۰۱۰، حجم مبادلات ایران و اتحادیه اروپایی، ۲۵ میلیارد و سیصد میلیون یورو بوده است که از این میان، ۱۰ میلیارد و نهصد میلیون یورو، صادرات اتحادیه اروپایی به ایران و ۱۴ میلیارد و سیصد میلیون یورو، واردات اتحادیه اروپایی از ایران بوده است که این امر نشانگر سیر نزولی روابط تجاری ایران و اتحادیه اروپایی در طی ۱۰ سال اخیر می‌باشد (webgate.ec.europa.eu, 2021, 3). در سال ۲۰۲۰، واردات اتحادیه اروپایی از ایران، ۷۰۰ میلیون یورو بود که عمدتاً در حوزه‌های کشاورزی، مواد خام و همچنین مواد شیمیایی می‌باشد. از طرفی نیز صادرات اتحادیه اروپایی به ایران ۳,۸۰۰ میلیارد یورو می‌باشد که عمدتاً ماشین‌آلات و تجهیزات حمل و نقل، مواد شیمیایی، کشاورزی و مواد خام را تشکیل می‌دهد. در حوزه خدمات در سال ۲۰۱۹، ۱,۵ میلیارد یورو انجام شده است که ۷۰۰ میلیون یورو واردات اتحادیه اروپایی و ۸۰۰ میلیون یورو صادرات آن‌ها به ایران بوده است (European Commission, 2021). در زمینه سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی اتحادیه اروپایی در ایران نیز می‌توان عنوان داشت که در سال ۲۰۱۹، دو میلیارد و ششصد میلیون یورو انجام شده است (Webgate.ec.europa.eu, 2021, 3).

مرور واقعیات موجود، نشان دهنده این است که در سال‌های اخیر، اتحادیه اروپایی همکاری‌های تجاری با ایران را به مسائل سیاسی پیوند زده و اعلام می‌دارد که امضای موافقتنامه‌های همکاری و تجارت با ایران، موقوف به تغییر رفتار ایران نسبت به مسائل مورد اختلاف است و گفتگوهای اقتصادی باید در ارتباط همسو با مسائل حقوق بشر؛ نظیر حقوق اقلیت‌ها، آزادی بیان و ... باشد و بدون پیشرفت در این مسائل، امکان انعقاد موافقتنامه اقتصادی عملی با ایران نخواهد بود (گلشن‌پژوه و الوندی، ۱۳۹۴: ۷۱).

نتیجه‌گیری

مطابق آنچه در متن پژوهش ارائه گردید، مقصود نویسندگان، بررسی میزان تطابق سیاست‌های اعلامی اتحادیه اروپایی در قبال حقوق بشر با سیاست خارجی عملیاتی این اتحادیه در قبال ایران و اسرائیل بوده است و مبتنی بر رویکرد واقع‌گرایانه و با اتکا به اسناد رسمی مجامع بین‌المللی حقوق بشری همچون کمیسیون و شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد که مورد پذیرش و پشتیبانی اتحادیه اروپایی است، میزان پایبندی عملی این اتحادیه، به سیاست‌های اعلامی نامبرده، مورد بررسی قرار گیرد. بر پایه بررسی‌های انجام شده، مشخص شد که جمهوری اسلامی ایران و

رژیم اسرائیل، گذشته از تمایز آشکار در چگونگی تشکیل، استقرار و استمرار به‌عنوان دو موجودیت و بازیگر سیاسی در عرصه بین‌الملل، از سوی کمیسیون حقوق بشر و پس از آن شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد، به نقض حقوق بشر متهم شده‌اند و در صورت لزوم، اتخاذ برخوردی همسان و هم‌سطح در قبال ناقضان حقوق بشر از منظر اتحادیه اروپایی، این امر باید با در نظر گرفتن درجه اهمیت موضوعی قطعنامه‌ها و تعداد آن‌ها در مناسبات اقتصادی و سیاسی اتحادیه نمود عینی یابد.

در این راستا، از سال ۱۹۹۳ تا ۲۰۲۱، جمعاً ۵۰ گزارش و ۱۵۹ قطعنامه علیه اسرائیل و ۳۰ گزارش و ۲۰ قطعنامه علیه جمهوری اسلامی ایران از سوی این دو نهاد بین‌المللی صادر گردیده است. بر اساس این قطعنامه‌ها، اسرائیل به‌طور مستمر حقوق مردم فلسطین و دیگر همسایگانش را نقض کرده و بدین سبب به‌عنوان یکی از بزرگترین ناقضین حقوق بشر، سابقه تیره‌ای در نادیده گرفتن حقوق، معاهدات و عرف‌های بین‌المللی و حتی تعهدات خود در معاهدات دوجانبه با طرف‌های فلسطینی و غیره دارد. این قطعنامه‌ها همواره با بی‌توجهی اسرائیل روبرو شده است. با این وجود، اتحادیه اروپایی کاملاً برخلاف سیاست‌های ادعایی و اعلامی در زمینه تعیین‌کننده بودن «رعایت حقوق بشر در روابطش با دیگر کشورها»، هیچ اقدام قابل توجهی در جهت تحریم، انزوا و تنبیه اسرائیل انجام نداده است. در عوض، این اتحادیه، اقدام به گسترش همکاری‌های اقتصادی و تجاری با اسرائیل نموده است. مناسبات تحقیقاتی، نظامی، اقتصادی، هسته‌ای و ... را گسترش داده و از همکاری اسرائیل در سازمان‌ها و تشکّل‌های بین‌دولتی و فراملی در داخل اتحادیه اروپایی و بالاتر از آن، حمایت کرده و همواره بر لزوم تأمین امنیت این رژیم در منطقه خاورمیانه تأکید نموده است. گذشته از تفاوت آشکار از نظر تعداد قطعنامه‌های صادره، بررسی قطعنامه‌های کمیسیون و شورای حقوق بشر علیه ایران و اسرائیل، مشخص می‌سازد که آنچه در قالب نقض حقوق بشر علیه جمهوری اسلامی ایران مطرح است، در بسیاری موارد، ناشی از ماهیت مبانی نظام قضایی ایران و مغایرت آن با مبانی حقوقی و قضایی در غرب می‌باشد و عمدتاً معطوف به اختلافات داخلی و تبعیضات موجود در میان اقشار داخلی ملت ایران است. در حالی که این مطلب در خصوص اسرائیل، علاوه بر نقض حقوق بشر، از جنبه‌های جنایت علیه بشریت و نسل‌کشی و تروریسم علیه فلسطینیان؛ شامل اقدامات اسرائیل در حوزه سیاست خارجی، توسعه‌طلبی ارضی، مداخله در امور داخلی کشورهای منطقه و در واقع، نقض حقوق بین‌الملل و نقض منشور سازمان ملل متحد مبنی بر احترام به تمامیت ارضی کشورها نیز می‌شود.

از سوی دیگر، با وجود این که قطعنامه‌های کمیسیون و شورای حقوق بشر علیه ایران، حدود یک نهم اسرائیل بوده است، اتحادیه اروپایی، به‌شيوه‌ای کاملاً متفاوت، مبادرت به اعمال تحریم‌های گوناگون علیه ایران به اشکال مختلف و بخصوص تحت عنوان نقض حقوق بشر نموده است. و می‌توان عنوان داشت، آنچه که ماهیتی متقدمانه نسبت به اثرگذاری اخلاق و حقوق بشر

بر مناسبات خارجی اتحادیه می‌تواند داشته باشد، منافع و خواست‌های اتحادیه اروپایی بوده است. و توصیه به اطاعت از اخلاق جهانی و حقوق بشر، مبدل به تکنیکی برای پنهان کردن تعقیب منافع اتحادیه اروپایی و تسری آن به حوزه‌های دیگر به غیر از ماهیت حقوق بشری مطابق آنچه مراد شورای حقوق بشر و اتحادیه اروپایی بوده است، مبدل گردید و عملاً حقوق بشر، قدرت فی‌نفسه خود را از دست داده است و به‌منابه ابزاری جهت مقابله با نیروهای مخالف اتحادیه اروپایی مبدل گردیده است.

کتابنامه

الوندی، زهرا، ذاکریان امیری، مهدی قوام، سید عبدالعلی (۱۴۰۰)، تأثیر لابی اسرائیل بر روابط ایران و اتحادیه اروپا با تأکید بر برنامه هسته‌ای ایران، فصلنامه ژئوپولیتیک، ۱۷(۲): ۲۲۹-۲۵۴.

بزرگمهری، مجید، جان‌نثار ملکوتی بیجارپسی، حمید (۱۴۰۱)، حقوق بشر در ایران و اسرائیل از منظر نهادهای حقوق بشری سازمان ملل متحد (۱۹۹۳-۲۰۱۷)، قزوین، انتشارات دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره).

جوادی، محمد (۱۳۹۳)، ایران و لابی‌گری در اتحادیه اروپایی: ظرفیت‌ها و ساز و کارها، فصلنامه سیاست خارجی، ۲۸ (۴): ۷۰۳-۷۲۸.

خادمی، غلامرضا (۱۳۹۴)، اسرائیل در ناتو یا ناتو در اسرائیل، تهران: انتشارات اندیشه‌سازان نور.

رستمی، مسعود (۱۳۸۴)، «جایگاه حقوق بشر در پلورالیسم ارزشی آیزیا برلین»، فصلنامه تحقیقات حقوق خصوصی و کیفی، ۱ (۲): ۷۹-۱۱۸.

سجادپور، محمدکاظم، محمدی، فاطمه (۱۳۸۸)، «بعاد بین‌المللی حقوق بشر و حاکمیت دولت‌ها؛ مطالعه موردی: تحلیل قطعنامه‌های سازمان ملل در مورد حقوق بشر ایران ۱۳۵۸-۱۳۸۸»، پژوهش‌های علوم سیاسی، ۱۴(۲): ۵۹-۹۲.

غائبی، محمدرضا (۱۳۸۸)، «اتحادیه اروپا و موضوع حقوق بشر در کشورهای جهان سوم: رهیافت گفتگوهای حقوق بشری»، پژوهشنامه روابط بین‌الملل، ۳۹(۳): ۴۳-۸۶.

گلشن‌پژوه، محمودرضا، الوندی، زهرا (۱۳۹۴)، اتحادیه اروپا و حقوق بشر ایران و بحرین: تحلیل مقایسه‌ای، فصلنامه روابط خارجی، ۷ (۴): ۶۳-۸۴.

مصفا، نسرین، ابراهیمی، نبی‌الله (۱۳۸۷)، «جایگاه حقوق بشر در نظریه‌های روابط بین‌الملل»، فصلنامه سیاست، ۳۸ (۴): ۲۵۹-۲۷۷.

References

- Alcaro R. and Bassiri Tabrizi, A.(2014), 'Europe and Iran's Nuclear Issue: The Labours and Sorrows of a Supporting Actor', *The International Spectator* 49(3): 14-20
- Alvandi, Zahra, Zakerian Amiri, Mehdi, Ghavam, Seyed Abdolali, Ahmadi, Hamid (2021), 'Israel Lobby's Influence on Relations among Iran and European Union by Emphasizing on Iran Nuclear Programs', 17(62): 229-54. (in Persian)
- Armscontrol(2012), **Iran, P5+1 Move to Technical Talks**, Available at: www.armscontrol.org/2012_0708/Iran_P5_Plus_1_Move_to_Technical_Talks
- Armscontrol(2021), **Nuclear Weapons: Who Has What at a Glance**, Available at: <https://www.armscontrol.org/factsheets/Nuclearweaponswhohaswhat>
- Bakhtiary, Mohammad Javad, Hossein, Salimi, Nia, Fariba (2013), UK and EU-Iran Relations, **Iranian Review of Foreign Affairs**, Vol4, No2, pp 135-164
- Bozorgmehri, Majid, Jannesar Malakouti, Hamid (2022), Human rights in Iran and Israel from the perspective of United Nations human rights institutions (1993-2017), Qazvin, Publications of Imam Khomeini International University. (in Persian)
- CERN(2011), **Israel to become Associate Member State of CERN**, Available at: www.home.cern/news/press-release/cern/israel-become-associate-member-state-cern
- CERN(2022), **CERN Quick facts 2022**, available at <https://home.cern/sites/default/files/2022-05/CERN-Brochure-2022-008-Eng.pdf>
- Cogeril.de(2021), **Collaboration within the Framework of European Programmes**, Available at: <https://www.cogeril.de/en/279.php>
- Council of the European Union (2019), **EU restrictive measures against Iran**, Available at: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions/iran/>
- Council of the European Union (2021.02.22), **Human rights: Council adopts conclusions on EU priorities in UN human rights fora in**, Available at: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2021/02/22/human-rights-council-adopts-conclusions-on-eu-priorities-in-un-human-rights-fora-in-2021/>
- Council of the European Union (2021.04.12), **Iran: Council concludes annual review of the EU's Iran human rights sanctions regime, Council of the EU**, Available at: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2021/04/12/iran-council-reviews-eu-human-rights-sanctions-regime/>
- Council of the European Union(2012), **EU Sanctions on Iran**, Available at: https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/131182.pdf
- Council of the European Union(2015), **EU action plan on human rights and democracy**, Available at:

- https://www.consilium.europa.eu/media/30003/web_en__actionplanhumanrights.pdf
- Crosson Macchiarini, Dylan(2020), **Arming instability: EU-Israel arms trade and the EU Common Position**, Available at: https://www.ceps.eu/wp-content/uploads/2020/07/PB2020_01_EU-Israel-arms-trade-and-the-EU-Common-Position.pdf , pp 1-14
- Curtis, Michael(2013), **Can Israel Become a Member of the European Union**, Available at: www.americanthinker.com/2013/10/can_israel_become_a_member_of_the_european_union.html
- Dadandish, Parvin(2012), Iran-Europe Relations: A Diagnostic Analysis, **Iranian Review of Foreign Affairs**, Vol. 3 no.1. pp57-88
- Delegations European Parliament(2021), **EP resolutions**, <https://www.europarl.europa.eu/delegations/en/d-ir/documents/ep-resolutions>
- Dunne, Tim, Hanson, Marianne(2012), **Human rights in international relations**, Available at: www.socialsciences.exeter.ac.uk/politics/research/readingroom/Dunne-goodhart-chap04.pdf
- ec.europa.eu (2022), **Transparency Register**, Available at: <https://ec.europa.eu/transparencyregister/public/consultation/statistics.do?locale=en&action=prepareView>
- ec.europa.eu (2022), **EU and Israel**, Available at https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/european-neighbourhood-policy/countries-region/israel_en
- Ec.europa.eu(2021), **Countries and regions: Israel**, Available at: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/israel_en
- Eeas.europa.eu(2011), **Scientific Cooperation**, Available at: www.eeas.europa.eu/delegations/israel/eu_israel/scientific_cooperation/index_en.htm
- Euromove.org.uk(2012), **EU Action on Iran**, Available at: www.euromove.org.uk/index.php?id=19016
- Europa.ba(2002), **European instrument for democracy and human rights(EIDHR)**, Available at: www.europa.ba/?page_id=519
- Europa.eu(2021), **Human rights and democracy**, Available at: www.europa.eu/european-union/topics/human-rights_en
- European Commission (16 April 2016), **‘Joint Statement by the High Representative/Vice-President of the European Union, Federica Mogherini and the Minister of Foreign Affairs of the Islamic Republic of Iran, Javad Zarif**, Available at: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/STATEMENT_16_1441

- European Commission(2013), **Countries and regions Iran**, Available at: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/iran_en
- European Commission(2021), **Countries and regions: Iran**, Available at: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/iran_en
- European Parliament (2020), State of play of EU-Iran relations and the future of the JCPOA, Available at: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2020/603515/EXP_O_IDA\(2020\)603515_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2020/603515/EXP_O_IDA(2020)603515_EN.pdf)
- FRA(2021), **EU institutions and other bodies**, Available at: www.fra.europa.eu/en/cooperation/eu-partners
- Ghaebi, Mohammad Reza(2009), "The European Union and the issue of human rights in third world countries: an approach to human rights dialogue", **Journal of International Relations**,(39), pp43-86.(in Persian)
- Ghaebi, Mohammadreza (2009), The European Union and the issue of human rights in third world countries: the approach of human rights dialogues, Research letter of international relations, (39), 43-86(in Persian)
- Goldsmith, Jack, Posner, Eric(2005). **The Limits of International Law**. Oxford: Oxford University Press.
- Golshanpajoh, Mahmoudreza, Alvandi, Zahra (2015), The European Union and human rights in Iran and Bahrain: a comparative analysis, Foreign Relations Quarterly, 7(4), 63-84 (Persian)
- Hans J. Morgenthau, "The Six Principles of Political Realism," from Javadi, Mohammad (2014), Iran and lobbying in the European Union: capacities and mechanisms, Foreign Policy Quarterly, 28(40), 703-728(in Persian)
- Kardas, Saban(2005), **Human Rights Policy and International Relations: Realist Foundations Reconsidered**, Available at: www.du.edu/korbel/hrhw/workingpapers/2005/31-kardas-2005.pdf
- Khademi, Gholamreza(2015), **Israel in NATO or NATO in Israel**, Tehran, Andishehsazan Noor Publications.(in Persian)
- Khademi, Gholamreza(2015), **Israel in NATO or NATO in Israel**, Tehran: Publications of Andishezazan Noor. (Persian)
- Mearsheimer, John(1994/95), The False Promise of International Institutions, **International Security**. Vol.19 No.3, pp 5-49
- Milestones(2021), **1945-1952 Creation of Israel**, Available at: <https://www.history.state.gov/milestones/1945-1952/creation-israel>
- Mirtorabi, Seyed Saeed(2000), **The Shah's Regime and Human Rights Organizations**, Tehran, Islamic Revolution Documentation Center.(in Persian)
- Morgenthau, Hans. J(1978), **Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace**, Fifth Edition, Revised, New York: Alfred A. Knopf, pp.4-15. Available at: www.homepage.univie.ac.at/vedran.dzihic/morgenthau.pdf

- Morgenthau, Hans. J(2006), **The Six Principles of Political Realism**. from The Politics of Nations, 7th Edition, pp. 4-16, Available at: <https://www.studocu.com/row/document/quaid-i-azam-university/national-power-and-threat-preception/morgenthau-6-principles-of-realism/5809525>
- Mosafa, Nasrin, Ebrahimi, Nabiullah(2008), The place of human rights in theories of international relations, **Quarterly Journal of Politics**. 38(4), pp259-277. (in Persian)
- Mosaffa, Nasrin, Ebrahimi, Nabiallah (2008), The position of human rights in international relations theories, 38(4), 259-277(in Persian)
- Muñiz, María(2014), **on behalf of the Committee on Foreign Affairs**, European Parliament resolution on the EU strategy towards Iran, 2014/2689(RSP)
- Nassar, Galal(2010), **when Israel Joins NATO**, Al-Ahram weekly, Available at: [www.http://weekly.ahram.org.eg/print/2010/984/op2.htm](http://weekly.ahram.org.eg/print/2010/984/op2.htm)
- Nato.int(2001), **Israel signs security agreement with NATO**, Available at: <https://www.nato.int/docu/update/2001/0423/e0424b.htm>
- Official Journal of the European Communities (2000.06.21), **Euro-Mediterranean agreement**, Available at: https://eeas.europa.eu/archives/delegations/israel/documents/eu_israel/asso_agree_en.pdf
- ohchr(2021), **Annual reports of the Human Rights Council**, Available at: <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/documents>
- ohchr(2021), Countries & Territories: Islamic Republic of Iran (UN and OHCHR Reports), Available at: <https://www.ohchr.org/en/countries/iran>
- ohchr(2021), Countries & Territories: Israel (UN and OHCHR Reports), Available at: <https://www.ohchr.org/en/countries/israel>
- publications.europa.eu(11.12.2020), **22nd Annual Report on Arms Exports on calendar year 2019**, Available at: http://publications.europa.eu/resource/cellar/493c2031-3b7d-11eb-b27b-01aa75ed71a1.0006.03/DOC_1
- Rostami, Masoud(2005), Berlin's Articulation of Value Pluralism and Human Rights, Journal of law and politics, 2(1), 79-118(in Persian)
- Rostami, Massoud(2005), The Position of Human Rights in Value Pluralism of Isaiah Berlin, **Quarterly Journal of Private and Criminal Law Research**, 1(2), pp.79-118.(in Persian)
- Sajjadpour, Mohammad Kazem, Mohammadi, Fatemeh(2009), International dimensions of human rights and sovereignty of states; Case Study: Analysis of UN Resolutions on Human Rights in Iran, 1979-2009», **Political Science Research**, 14(2), pp59-92.(in Persian)
- Sajjadpour, Mohammadkazem, Mohammadi, Fateme (2009), International Aspects of Human Rights and the Sovereignty of States: Case Study; Analysis of the U.N Resolutions concerning Human Rights in Iran(1358-1388), Iranian political science association, 14(2), 59-92(in Persian)

- Sariolghalam, Mahmoud(1388), The Islamic Republic of Iran's Foreign Policy; Ability and possibility, **International Quarterly of Foreign Policy**, Vol 1. No. 1
- Sharbaf, Javad (2021), Israeli Lobbies and Their Influence on the E.U. Foreign Policy, Journal of Contemporary Research on Islamic Revolution, Volume. 3, No. 9, PP. 117-149
- Trade.ec.europa.eu(2021), **Trade Policy Review - An Open, Sustainable and Assertive Trade Policy**, European commission, Available at: www.trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2021/february/tradoc1_159438.pdf
- United Nations Human Rights, Office of the High Commissioner for Human Rights (2021), **Israel**, Available at: https://ap.ohchr.org/documents/sdpage_e.aspx?b=10&c=89&t=4
- United Nations Human Rights, Office of the High Commissioner for Human Rights, (2021), **Iran**, Available at: https://ap.ohchr.org/documents/sdpage_e.aspx?b=10&c=86&t=11
- Webgate.ec.europa.eu(2021), **European Union, Trade in goods with Israel**, Available at: www.webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/details_israel_en.pdf
- Webgate.ec.europa.eu(2021), **European Union, Trade in goods with Iran, European Commission**, Available at: www.webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/details_iran_en.pdf